

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

Politikos mokslų bakalauro programa

MATAS VASILIAUSKAS

IV kurso, 1 grupės studentas

2022-ųjų invazijos į Ukrainą įtaka Rusijos vidiniam politiniam režimui

BAKALAURO DARBAS

Darbo vadovas: Laurynas Jonavičius

Vilnius, 2023.

Bakalauro/magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „2022-ųjų invazijos į Ukrainą įtaka Rusijos vidiniam politiniam režimui“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Matas Vasiliauskas

(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Vasiliauskas M., 2022-ųjų invazijos į Ukrainą įtaka Rusijos vidiniam politiniam režimui:

Politikos mokslų specialybės, bakalauro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas L. Jonavičius.

Reikšminiai žodžiai: karas Ukrainoje, konkordacijos teorija, Ukraina, Rusija.

Rusijos invazija į Ukrainą 2022 metais paveikė visą pasaulį ir atnešė reikšmingų pokyčių kai kurių valstybių vidaus politikoje. Pati Rusija patyrė vidaus režimo pokyčių po to, kai planuota dvi savaites trukti turėjusi operacija virto metus besitiesinčia katastrofa. Šiame darbe siekiama išanalizuoti Rusijos vidaus režimo stabilumą po jos invazijos į Ukrainą 2022-aisias. Analizė atliekama naudojant Rebecca L. Schiff konkordacijos teoriją, kuri numato tris veikėjus ir keturis atitikties rodiklius. Analizė yra atliekama tiriant šių trijų veikėjų – kariškių, piliečių ir politinių – sąveiką, analizuojant juos pagal suderinamumo rodiklius. Šio darbo metodika apima kokybinę analizę, atsižvelgiant į trijų veikėjų patirtį ir sąveiką Rusijoje. Kai kurie diskurso ir dokumentų analizės elementai taip pat yra įtraukti į šio darbo metodologiją. Straipsnio tikslas – suprasti, ar Rusijos vidaus režimas yra stabilus, ar kažkas pasikeitė Rusijai įsiveržus į Ukrainą 2022-aisiais. Po tam tikrų korekcijų ir konkordacijos teorijos pritaikymo buvo nustatyta, jog Rusijos vidaus režimas yra sutrikęs ir tai lėmė sprendimas įsiveržti į Ukrainą. Tai paveikė visus veikėjus, ypač nesutarimus tarp karinės vadovybės ir samdinių pajėgų elementų, bei atskleidė politinių sprendimų priėmimo problemas. Bendra tendencija yra rodiklių kaita iš teigiamo statuso į neutralų. Dar vienas atradimas yra tas, jog karinis stilius, vienas iš keturių rodiklių, buvo mažiausiai paveiktas elementas, atskleidžiantis giliai įsišaknijusią Rusijos kariuomenės Antrojo pasaulinio karo simboliką ir propagandinį naratyvą apie būtinybę kovoti su nacizmu. Jei karas Ukrainoje tęsis ir Rusijos režimas turės jį palaikyti tokiu pat tempu, vidaus režimo stabilumas gali būti dar labiau sutrikdytas

TURINYS

DARBO PROBLEMA.....	6
LITERATŪROS APŽVALGA.....	7
DARBO TIKLSAS IR UŽDAVINIAI	9
TEORINIS PAGRINDAS	10
METODOLOGIJA.....	11
1. TEORINĖ PERSPEKTYVA	12
1.1. PILIETINIAI IR KARINIAI SANTYKIAI.....	12
1.2. KONKORDACIJOS TEORIJA.....	13
1.3. TRYS KONORDANCIJOS TEORIJOS AKTORIAI	14
1.4. KETURI SUDERINAMUMO (KONKORDACIJOS) RODIKLIAI.....	15
1.5. KONKORDACIJOS TEORIJOS LIMITAI IR KRITIKA.....	17
2. RUSIJOS VALSTYBĖS VEIKĖJAI.....	19
2.1. RUSIJOS GINKLUOTOSIOS PAJĖGOS	19
2.2. PRIVATI KARINĖ KOMPANIJA WAGNER GROUP	21
2.3. JEVGENIJUS PRIGOŽINAS - „PUTINO ŠEFAS“	23
2.4. WAGNER IR RUSIJOS INVAZIJA Į UKRAINĄ	24
2.5. RUSIJOS POLITINIAI LYDERIAI IR ELITAI.....	26
2.6. RUSIJOS VISUOMENĖ IR PILIEČIAI	29
3. KONKORDACIJOS TEORIJOS TAIKYMAS RUSIJOS VIDAUS POLITIKAI.....	31
3.1. PIRMASIS KONKORDACIJOS TEORIJOS ELEMENTAS: POLITINIŲ SPRENDIMŲ PRIĖMIMO PROCESAS	31
3.2. ANTRASIS ELEMENTAS: KARINIKŲ KORPUSO SOCIALINĖ SUDĖTIS.....	32
3.3. TREČIASIS ELEMENTAS: KARINIS STILIUS.....	36
3.4. KETVIRTAS ELEMENTAS: ĮDARBINIMO METODAS.....	39
IŠVADOS	41
PAGRINDINĖS LITERATŪROS SĄRAŠAS:	43

DARBO PROBLEMA

2022-ųjų vasario 14-osios Rusijos invazija į Ukrainą šokiravo ne tik Europą, bet ir visą pasaulį. Ši invazija buvo pagrįsta, Rusijos teigimu, NATO ekspansija rytine kryptimi, bei tariamai netinkamu Ukrainos elgesiu su Donbaso regiono respublika, kurioje pati Rusija kurstė separatistinius judėjimus ir kuri tapo atsiskyrusi bei nepripažinta Rusijos marionete. Ši imperialistinė Rusijos užsienio politikos kryptis yra didžiaja dalimi įtakojama vidinių procesų ir paties Vladimiro Putino įtaka bei tarptautinės sistemos suvokimu. Jo naratyve Rusija elgiasi teisingai priešindamasi tariamai Vakarų agresijai, kadangi tai yra Rusijos nacionalinio saugumo prioritetas. Kaip jau žinoma, asmeninės Rusijos prezidento ambicijos ir šalies istorinis polinkis į imperializmą pasireiškė jau 2014-aisiais kai Rusija aneksavo Krymą.¹ 2022-ųjų invazija į Ukrainą turėjo būti sklandi, dešimties dienų „speciali karinė operacija“, kurios metu Rusija planavo eliminuoti gynybinius Ukrainos pajėgumus, okupuoti strateginius miestus, pašalinti politinę ir karinę šalies vadovybę įskaitant pro-ukrainietiškus judėjimus ir asmenis.² Vis dėl to, šie strateginiai planai bei Rusijos lūkesčiai dėl pro-rusiškų sentimentų Ukrainoje buvo klaidingai apskaičiuoti ir interpretuoti. Galiausiai tai tapo masine politine, karine ir strategine nesėkme Rusijai ir pačiam Putinui. Nepaisant to, Rusijos-Ukrainos konfliktas vis dar yra aktyvioje fazėje, dėl ko galutinis rezultatas dar nėra aiškus, tačiau dabartinė konflikto vystymosi kryptis nėra palanki Rusijai dėl to tokių Ukrainos pergalių kaip 2022-ųjų vasaros Charkovo kontrpuolimas bei Chersono išlaisvinimas. Būtent šie miestai buvo vieninteliai, kuriuos Rusija sugebėjo okupuoti tam tikram periodui nuo invazijos pradžios. Ukrainos ginkluotosios pajėgos bei stiprus šios tautos pasipriešinimas padėjo atskleisti menkus Rusijos šansus pasiekti tikslus, kuriuos agresorė sau išsikėlė. Taigi, toks Rusijai nepalankus šio konflikto vystymasis turi įtakos ir pačiam šalies politiniam režimui bei centrinei jo figūrai – Vladimirui Putinui, kurio retorika taip pat pradėjo keistis: jo pradiniai pareiškimai apie invaziją nebesutampa su dabartiniais pasisakymais nei su pačiais veiksmais karo lauke. Pradžioje jis teigė, jog nesiekia okupuoti Ukrainos, o tik pašalinti „neo-nacistinę Kijevo valdžią“.³ 2022-

¹ Gerard Toal. *“Why Does Russia Invade Its Neighbors? Near Abroad: Putin, the West and the Contest over Ukraine and the Caucasus”* Oxford. online edn., Oxford Academic 12 Nov. 2020.

² Mykhailo Zabrodskyi, Jack Watling, Oleksandr V. Danyluk and Nick Reynolds. *„Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia’s Invasion of Ukraine: February–July 2022.“* (Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, 2022). žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://static.rusi.org/359-SR-Ukraine-Preliminary-Lessons-Feb-July-2022-web-final.pdf>

³ Vladimir Putin (2022). *„Address by the President of the Russian Federation.“* žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843>

ujų pabaigoje Rusija skelbiasi išlaisvinusi 4 Ukrainos regionus (nepaisant to, jog kai kurie regionai nėra pilnai kontroliuojami Rusijos pajėgų)⁴, nors realybėje šis veiksmas prilygsta aneksijai. Šie neatitikimai tarp politinės sistemos figūrų ir jų pareiškimų bei karinių struktūrų, tokių kaip ginkluotosios pajėgos ir samdinių organizacijos, ir jų pajėgumų, galimai signalizuoja, jog visas Rusijos režimas, nesėkmingo karo prieš Ukrainą akivaizdoje, patiria pokyčius. Taigi, pagrindinė šio bakalauro darbo problema yra: kiek stabilus yra Rusijos politinis režimas invazijos į Ukrainą kontekste.

LITERATŪROS APŽVALGA

Rusijos užsienio politika jau daugelį metų sulaukia nemažai mokslinio dėmesio ypatingai dėl savo agresijos prieš Gruziją 2008-aisiais, 2014-ųjų Krymo aneksijos ir intervencijos į Donbasą. Vis dėl to, naujausia Rusijos agresijos išraiška Ukrainoje 2022-aisiais dar nėra pakankamai išnagrinėta. Nepaisant to, ši Rusijos ir Ukrainos konflikto dalis tęsiasi beveik metus kas paskatino akademinę bendruomenę sutelkti dėmesį į priežastis kodėl Rusija taip stipriai apsiskaičiavo ir kas dėl to vyksta jos viduje. Zabrodskyi ir kiti savo darbe apie preliminarias pamokas išmoktas iš konvencinio karo kovų po Rusijos invazijos į Ukrainą atskleidžia, jog vidinis politinis režimas yra kritinis formuojant visuomenės nuomonę ir jos pasirengimą dalyvauti kare.⁵ Kalbant apie Rusijos užsienio politiką apskritai, Jeffrey Mankoff teigia, jog pastaraisiais dešimtmečiais ji pasidarė vis labiau ryžtinga ir kategoriška. Jis randa panašumų tarp šių dienų Rusijos ir imperialistinės Rusijos bei Sovietų Sąjungos, kas reiškia, jog dešimtmečiai ekspansinės politikos turi įtakos 21-ojo amžiaus užsienio politikai.⁶

Vidinis politinis režimas yra laikomas pavyzdžiu kaip naudojantis didelį ir kompleksinį propagandos aparatą ir kuris yra stipriai paremtas lyderio vaidmeniu tiek viduje, tiek tarptautinėje erdvėje. Vadinamasis „informacinis karas“ buvo pirmasis žingsnis, kurį

⁴ Vladimir Putin (2022). “*Signing of Treaties on accession of Donetsk and Luhansk people’s republics and Zaporizhzhia and Kherson regions into Russia.*” Žiūrėta 2023m. gegužės 14d. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/69465>.

⁵ Mykhailo Zabrodskyi, Jack Watling, Oleksandr V. Danyluk and Nick Reynolds. *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia’s Invasion of Ukraine: February–July 2022*. (Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, 2022). žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://static.rusi.org/359-SR-Ukraine-Preliminary-Lessons-Feb-July-2022-web-final.pdf>

⁶ Jeffrey Mankoff. “*Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics.*” (Rowman & Littlefield Publishers, 2011).

Rusijos režimas žengė savo hibridinio karo doktrinoje.⁷ Ukrainos atveju ši doktrina ypač išryškėjo kai pro-rusiškas prezidentas buvo išstumtas iš valdžios, o Krymo pusiasalis – aneksuotas. Van Herpen savo knygoje „Putino propagandos mašina: minkštoji galia ir Rusijos užsienio politika“ argumentuoja, jog Rusija nuosekliai vystė ir tobulino propagandos sistemą tiek viduje tiek išorėje ir siekė paversti ją vienu pagrindinių režimo instrumentu.⁸

Rusijos invazija į Ukrainą buvo didžioji strategija siekiant užtikrinti Rusijos, kaip didelės galios valstybės, poziciją tarptautinėje sistemoje bei priversti Europą pasiduoti agresorės reikalavimams. Tam, kad tai pasiektų, Rusijos režimas turėjo įtikinti savo paties piliečius, kad jų valstybė yra pranašesnė, o armija – nenugalima. Tačiau invazija į Ukrainą pasirodė esanti sunkesnė užduotis nei buvo numatyta. Atskleistas platus korupcijos tinklas, įskaitant ir tokias institucijas kaip Federalinė Saugumo Tarnyba (FSB), sugriovė Rusijos kariuomenės nenugalimumo įvaizdį,⁹ bei pakenkė ir visam režimo prestižui. Kalbant apie Rusijos vidinę politinę sistemą yra aišku, jog Putino reikšmė yra ypatingai svarbi. Jis yra centrinė figūra, aplink kurią yra pastatyta likusi sistema, kurią kurie vadina putinizmu. Vis dėl to, šis konceptas gali pasikeisti, kadangi paties Putino įvaizdis pasikeitė po nesėkmingos invazijos į Ukrainą. Didelę įtaką tam turi ir karinės Rusijos struktūros. Pasak Lawrence Freedman, knygoje „Command: The Politics of Military Operations from Korea to Ukraine“, yra neatsiejamas ryšys tarp politinių (civilinių) ir karinių vadovybių struktūrų. Jo teigimu ir remiantis atliktomis įvairių režimų analizėmis konfliktų kontekste, kai šis ryšys tarp šių dviejų elementų yra nesubalansuotas, jis gali privesti iki pralaimėtų karų, politinio nestabilumo, coup d'état ir pan. Freedman taip pat analizuoja ir Rusijos atvejį, ir aiškina, jog politinės ir karinės vadovybės santykių problemos šaknįsai jau nuo 2014-ųjų, tačiau skiria mažiau dėmesio 2022-ųjų įvykiams dėl ko jo analizės modelis reikalauja adaptacijos, tolygios agresijos prieš Ukrainą raidai.¹⁰ Vis dėl to labiausiai į civilinius(politinius)-karinius santykius gilinasi Rebecca L. Schiff, kuri savo išvystytoje konkordacijos teorijoje teigia, jog vidinis šalies stabilumas

⁷ Marcel H. van Herpen. „*Putin's propaganda machine: soft power and Russian foreign policy.*” (Rowman & Littlefield, 2016)

⁸ Ibid.

⁹ Stanislav Markus. „*Oligarchs and Corruption in Putin's Russia: Of Sand Castles and Geopolitical Volunteering.*” (Georgetown Journal of International Affairs, 2017) 26–32 p.

¹⁰ Lawrence Freedman. „*Command: The Politics of Military Operations from Korea to Ukraine.*” (Oxford, Oxford University Press, 2022), 360-399 p.

priklauso nuo 3 aktorių – politinių lyderių, kariuomenės ir piliečių – ir jų suderinamumo bei tarpusavio santykio harmonijos.¹¹

DARBO TIKLSAS IR UŽDAVINIAI

Pagrindinis šio bakalauro darbo tikslas yra išanalizuoti vidinį Rusijos santykį tarp politinių, civilinių ir karinių struktūrų ir vadovybės bei paaiškinti, koks santykis yra tarp jų bei kaip jos yra veikiamos 2022-ųjų Rusijos invazijos į Ukrainą. Visos šios struktūros yra glaudžiai susijusios ir bendrai sudaro šalies vidinį politinį režimą. Taigi, Rusijos nesėkmės kare prieš Ukrainą taip pat turi neigiamą įtaką ne tik politinio lyderio – Vladimiro Putino prestižui, bet ir karinėms struktūroms bei civiliams. Nuo to, kiek harmoningas ir visapusiškai pasitikintis yra santykis tarp šių trijų aspektų, priklauso ir viso režimo stabilumas. Tam, kad būtų pasiektas aukščiau iškeltas tikslas, šie uždaviniai bus išspręsti:

1. Pristatyti konkordacijos teoriją ir jos limitus aiškinant 2022-ųjų Rusijos invazijos į Ukrainą įtaką Rusijos vidiniam politinio režimui stabilumui.
2. Paaiškinti, Putino ir karinių struktūrų vaidmenį Rusijos vidiniame politiniame režime.
3. Išanalizuoti Rusijos vidinį politinį režimą kaip faktorių reaguojantį į konflikto vystymąsi.
4. Įvertinti 2022-ųjų Rusijos invazijos į Ukrainą įtakos apimtį Rusijos vidinio politinio režimo stabilumui.

¹¹ Rebecca L. Schiff. “*Civil-Military Relations Reconsidered: A Theory of Concordance.*” (Armed Forces & Society, 1995), vol. 22, no. 7–24 p.

TEORINIS PAGRINDAS

Teorinis pagrindas šiam bakalauro darbui yra pagrįstas konkordacijos tarp civilių bei karinių struktūrų teorija. Šiame darbe daugiausiai, bet ne išskirtinai, yra remiamasi Lawrence'o Freedman'o išvalgomis iš knygos „*Command: The Politics of Military Operations from Korea to Ukraine*“. Šis autorius teigia, jog yra neatsiejamas ryšys tarp politinės ir karinės vadovybės. Jis yra labai komplikotas, nes politiniai lyderiai turi įtakos karinei vadovybei ir atvirkščiai¹². Apart šių dviejų elementų, kiti faktoriai irgi turi įtakos šiam ryšiui. Tai įvairios sukilėlių, samdinių grupuotės ir organizacijos, vidaus saugumo pajėgos.

Nors Freedman pritaikė šią teoriją įvairiems konfliktams, pati konkordacijos teorija yra išvystyta Rebecca L. Schiff. Ši mokslininkė įvardija tris pagrindinius partnerius, kurie turi siekti bendradarbiavimo santykių: tai kariškiai, piliečiai ir politinis elitas (jie gali būti kaip atskiros grupės, bet nebūtinai). Ji taip pat nurodo keturis rodiklius, kurių šie trys partneriai turėtų laikytis ir siekti. Pagrindinis šios teorijos argumentas yra tas, kad jei visos trys dalys veiks kartu ir bus taikomi 4 rodikliai, karinės intervencijos atveju vidaus režimo stabilumas greičiausiai išliks nepakitęs.

Taikant šią teoriją Rusijos režimui, per metus Rusijos patirtos karinės nesėkmės Kharkovo ir Khersono regionuose¹³ bei labai lėtas judėjimas pirmyn Donbase atskleidžia, jog yra vidinių nesuderinamumų tarp Rusijos karinių pajėgų (Vagnerio privati karinė kompanija, GRU (Rusijos žvalgyba), FSB (Federalinė saugumo tarnyba)) bei politinės ir karinės vadovybės. Poveikį, padarytą Rusijos vidiniam režimui, galima analizuoti kaip pasekmę Rusijos invazijos į Ukrainą ir visa tai aiškinti per Schiff analizės modelį. Konkordacijos teorija suvokia karinę, politinę ir pilietinę bendruomenes kaip partnerius. Kai yra tinkamas balansas tarp šių trijų bendruomenių, nėra ir jokių pokyčių vidaus režime. Ši teorija taip pat kalba apie balansą karinio įsitraukimo civiliniame gyvenime bei kaip politinė vadovybė priklauso nuo istorinių aplinkybių ir kultūrinių realijų. Ši teorija suteikia paaiškinimą apie painius santykius tarp kariuomenės ir politinės valdžios bei padeda paaiškinti pasekmes nesutarimų tarp Rusijos vadovybės Kremliuje ir karinių struktūrų bei jų lyderių. Ši teorija jau buvo panaudota

¹² Lawrence Freedman. „*Command: The Politics of Military Operations from Korea to Ukraine*.“ (Oxford, Oxford University Press, 2022), 360-399 p.

¹³ Franz-Stefan Gady & Michael Kofman. „*Ukraine's Strategy of Attrition*.“ *Survival*, 65:2, 7-22, (2023), DOI: 10.1080/00396338.2023.2193092

analizuojant kitus atvejus įvairiuose regionuose aplink pasaulį, todėl ir šiuo atveju ji bus tinkama analizuojant Rusijos vidaus politiką vykstant karui Ukrainoje.

METODOLOGIJA

Šio bakalauro darbo remiasi kokybine metodologija ir kuriame pagrindinis dėmesys yra skiriamas žmonių įsitikinimams ir jų tarpusavio sąveikai. Daugiausiai dėmesio yra suteikiama trims pagrindiniams Rusijos veikėjams. Tai yra kariuomenė, piliečiai ir politinė vadovybė. Visi trys turi tam tikrą sąveiką vienas su kitu ir santykius, kurie buvo sukurti prieš ir po invazijos į Ukrainą 2022 m. Tiriant šias sąveikas ir santykius yra remiamasi diskurso ir dokumentų analize. Diskurso analizė yra daugiausiai naudojama analizuojant Vladimiro Putino ir karinių struktūrų vaidmenį vidiniame politiniame režime, kadangi šis metodas sutelkia dėmesį į retoriką, kalbą ir jų reikšmes. Šiuo atveju yra analizuojamos Rusijos prezidento ir kitų žymių Rusijos politinių ir karinių veikėjų kalbos prieš invazijos į Ukrainą ir jos metu, jo kreipimaisi į visuomenę ir kai kurie kiti jo pasisakymai apie Rusijos saugumą, Vakarų grėsmę bei Rusijos karines pajėgas. Dokumentų analizė yra naudinga analizuojant ir pritaikant paties konflikto vystymąsi bei fiksuojant pokyčius santykyje tarp karinių ir politinių struktūrų bei vertinant bendrą režimo stabilumą. Tokia metodologinė kryptis dera ir su konkordacijos teorija, kadangi joje yra daug kompleksinių aspektų, reikalaujančių visapusiškesnės analizės.

1. TEORINĖ PERSPEKTYVA

Pirminė mintis apie pilietinių ir karinių santykių teoriją, naudojamą šiame tyrime, kilo iš Lawrence Freedman knygos „Komanda: karinių operacijų politika nuo Korėjos iki Ukrainos“, kurioje jis nagrinėjo, kaip politinė ir karinė konkurencija tarp Rusijos vyriausybės ir jos saugumo pajėgų buvo viena iš priežasčių, kodėl agresorei nepavyko užvaldyti Rytų Ukrainos ir pilnai įvesti savo įtaką. Šioje darbo dalyje kalbama apie teorinį darbo pagrindą, kuriam yra naudojama Rebecca L. Schiff išvystyta pilietinių ir karinių santykių konkordancijos teorija. Ši mokslininkė įvardija tris pagrindinius partnerius, kurie turi siekti bendradarbiavimo santykių: tai kariškiai, piliečiai ir politinis elitas (jie gali būti kaip atskiros grupės, bet nebūtinai). Ji taip pat nurodo keturis rodiklius, kurių šie trys partneriai turėtų laikytis ir siekti. Pagrindinis šios teorijos argumentas yra tas, kad jei visos trys dalys veiks kartu ir bus taikomi 4 rodikliai, karinės intervencijos atveju vidaus režimo stabilumas greičiausiai išliks nepakitęs. Nors pati R. Schiff pritaikė šią teoriją tik Indijai ir Izraeliui, konkordacijos teorija gali padėti suprasti ir kitas valstybes¹⁴, įskaitant įtemptus santykius tarp trijų komponentų Rusijoje ir padėti nustatyti, ar bet koks šių trijų disbalansas gali paskatinti režimo pasikeitimą. Tokia analizės kryptis yra alternatyva atskyrimo teorijai, kuri šiandien yra dominuojanti pilietinių ir karinių studijų srityje. Šiame skyriuje taip pat bus trumpai aptarta ir paaiškinta, kodėl buvo pasirinkta konkordacijos teorija, o ne atskyrimo teorija. Skyrius pabaigiamas konkordacijos teorija ir alternatyvomis, galinčiomis būti naudingomis tiriant Rusijos galimus vidaus režimo pasikeitimo veiksniais, kuriuos sukelia karinis perversmas dėl plataus masto invazijos į Ukrainą 2022-aisias.

1.1. PILIETINIAI IR KARINIAI SANTYKIAI

Didžioji dalis literatūros apie pilietinius ir karinius santykius yra pagrįsta jų atskyrimo samprata, kadangi daugelis tautų XX amžiuje patyrė skirtingus perversmus ir karinius valdžios perėmimus, o nestabili vyriausybė yra labiau linkusi patirti karinius perversmus.¹⁵ Vidinis spaudimas ir karinis dominavimas visada yra viena didžiausių grėsmių valstybės valdžios stabilumui ir egzistavimui, todėl šių dviejų grupių atskyrimas yra labai svarbus: profesionalios ginkluotosios pajėgos turėtų būti atskirtos nuo politinės sferos ir nuo bet kokių politinių ambicijų, jos yra skirtos apsaugoti civilius ir padėti jiems bet kokios užsienio invazijos ar

¹⁴ Rebecca L. Schiff. „*Civil-Military Relations Reconsidered: A Theory of Concordance.*” (Armed Forces & Society, 1995), vol. 22, no. 7–24 p.

¹⁵ Samuel Finner, „*The Man on Horseback. The Role of the Politics in the Military.*” (Routledge, 2002).

įsikišimo atveju, tačiau kariuomenė neturėtų dalyvauti priimant politinius sprendimus. Tačiau svarbu turėti civilinių politinių institucijų, kurios galėtų vykdyti politinę ginkluotųjų pajėgų kontrolę.¹⁶ Šis teorinis požiūris nėra toks veiksmingas kaip konkordancijos teorija, kuri prijungia dar vieną komponentą – piliečius.

1.2. KONKORDACIJOS TEORIJA

Kaip geresnį ir platesnį atsaką į pilietinių karinių santykių atskyrimo teoriją, Rebecca L. Schiff pateikė konkordancijos teorijos idėją, apimančią institucines ir kultūrinės sąlygas. Priklausomai nuo situacijos, šie du komponentai gali būti atskirti, integruoti ar kitu susieti kitu alternatyviu metodu, kuris neleis kariuomenei įsikišti į vidaus politikos reikalus. Pagrindinė teorijos idėja slypi trijuose pagrindiniuose veikėjuose: civiliuose, kariškiuose ir politiniame elite, turėtų dirbti kartu ir jei jiems taip pavyksta pasiekti suderinamumą, vadinamąją harmoniją (konkordaciją) pagal keturis pateiktus rodiklius, vidaus režimas turėtų būti stabilus. R. Schiff teigia, kad konkordacijos teorija nereikalauja jokios konkrečios šalies valdymo formos, jokio konkretaus sprendimų priėmimo proceso ar tam tikrų institucijų rinkinio, tik supratimo, kokį vaidmenį atlieka ginkluotosios pajėgos vidaus politikoje konkrečioje valstybėje. Konkordacijos teorija teigia, kad esant aktyviam veikėjų (civilinių-kariškių) susitarimui, nepriklausomai nuo to, ar jis grindžiamas institucijomis, teisės aktais, konstitucija ar net kokiomis nors istorinėmis ir kultūrinėmis ilgalaikėmis bendromis vertybėmis, svarbiausias išlieka bendradarbiavimas. Priešingai nei anksčiau minėta atskyrimo teorija, konkordacijos teorija siūlo bendradarbiavimą, o ne kariuomenės atskyrimą nuo visuomenės ir politinių institucijų.¹⁷ Schiff nustatė keturis rodiklius, kurie turi būti harmoningi tarpusavyje, kad būtų užtikrintas sklandus kariuomenės bendradarbiavimas su politiniais ir pilietiniais veikėjais. Pagal šią mokslininkę, bendradarbiavimas pagal šiuos keturis rodiklius gali sudaryti skirtingus scenarijus, pradedant nuo skirtingų pilietinių ir karinių modelių. Tai gali būti tam tikros rūšies atskyrimas, tačiau jį vistiek reguliuoja atitikties veiksniai; arba tai gali reikšti ir bet kokių atskirčių tarp civilinių ir karinių grupių panaikinimą. Jei šie keturi veiksniai nedera vienas su kitu, gali padidėti karinės intervencijos į vidaus režimą tikimybė. Kaip minėta anksčiau, konkordacijos teorija mini tris pagrindinius veikėjus – kariuomenę, politinį elitą ir trečiąją grupę – piliečius, kurie atstovauja piliečių požiūriui į kariuomenę ir jų sąveiką su ginkluotomis

¹⁶ Samuel Huntington, *The Soldier, and the State.* (Cambridge: Harvard University Press, 1957)

¹⁷ Rebecca L. Schiff. *Civil-Military Relations Reconsidered: A Theory of Concordance.* (Armed Forces & Society, 1995), vol. 22, no. 7–24 p.

ir saugumo pajėgomis apskritai. Kitos civilinės-karinės teorijos ar požiūriai paprastai palieka eilinius piliečius nuošalyje, o konkordancijos teorija ginčijasi dėl šio trečiojo elemento, reikalingo vidaus režimo harmonizavimui, svarbos. Politinis elitas ir institucijos negali būti vieni civilinėje analizės dalyje, todėl konkordancijos teorija apima ir kitas grupes. Tai padeda atsakyti į klausimą, kokių lygiu piliečiai gali daryti įtaką kariuomenės vaidmeniui visuomenėje. Todėl konkordancijos teorija, pasiskolinusi svarbiausius civilinių ir karinių santykių aspektus iš ankstesnės literatūros, išplečia perspektyvas į istorinius ir kultūrinius svarstymus. Tai suteikia geresnę konkretaus atvejo analizę, kuri nebūtinai turi būti susieta su konkrečia valstybe ar valdymo sistema; tai gali būti demokratija, autoritarinė valstybė ar net monarchija. Šių istorinių ir kultūrinių fonų rinkinys dar labiau paveikia trijų veikėjų santykių būklę ir keturis rodiklius, todėl ir bendrai įtakoja civilinių-karinių santykių būklę bei vidaus režimo stabilumą.

1.3. TRYS KONORDANCIJOS TEORIJOS AKTORIAI

Kaip ir minėta anksčiau, konkordancijos teorija išskiria tris aktorius: kariškius, politinę vadovybę ir piliečius. Karinis elementas yra gana paprastas, nes jį sudaro šalies ginkluotosios ir saugumo pajėgos, tačiau gali apimti ir policiją bei vidaus saugumo pajėgas. Karininkai, generolai ir vadovaujantys ginkluotam personalui yra pagrindiniai komponentai. Šis elementas gali priklausyti ir nuo politinės sistemos: labiau autoritarinės ir totalitarinės šalys turi platesnį saugumo pajėgų spektrą, kuris gali apimti prezidento sargybinius, asmenines armijas ir slaptąją policiją. Kadangi bendradarbiaujant su kitais aktoriais ginkluotosioms pajėgoms atstovauja jų vadovybė, ji ir yra išskiriama kaip svarbiausia. Tie, kurie tiesiogiai vadovauja ginkluotosioms pajėgoms, yra tie, kurie gali daryti poveikį režimui ir politikos formavimo procesui.

Politiniai lyderiai, kaip teigė R. Schiff, yra antrasis konkordancijos teorijos aktorius. Ji teigia, kad tiksliai šių politinių institucijų prigimtis šiai teorijai yra mažiau svarbi, o kur kas svarbiau yra nustatyti valdantįjį elitą ir jo sudėtį bei funkcijas. Tai prezidentai, ministrai pirmininkai, parlamentai, kabinetai, politinių partijų lyderiai, net monarchija. Į politinį elitą taip pat gali įtraukti ir oligarchai autoritarinės šalies atveju, kur autokratinį valdymą finansuoja uždaras gana turtingų ir įtakingų asmenų ratas. Tokie asmenys gali turėti galią daryti įtaką politiniams sprendimams ir tuo pačiu galimai veikti ginkluotąsias pajėgas. Šiam tyrimui svarbu tai, kad R. Schiff konkordancijos teorija nereikalauja demokratinės politinės sistemos tam, kad būtų pasiekta harmonija ir bendradarbiavimas tarp trijų veikėjų.

Trečiasis Schiff nurodytas aktorius, kuris nėra dažnai minimas kitose civilinių-karinių santykių teorijose ar literatūroje kaip atskiras veikėjas ir yra įtraukiamas į pilietinę civilinių ir

karinių santykių dalį. Schiff nuomone, piliečiai yra pats įvairiausias elementas iš trijų ir geriausiai apibrėžiamas pagal savo funkciją. Svarbiausi klausimai – ar piliečiai supranta kariuomenės vaidmenį šalyje, ar sutinka su šiuo kariuomenės vaidmeniu ir ar palaiko esamą vidaus režimą. Atitinkamai, konkordacijos teorija siūlo papildomą elementą ir gilesnę jo analizę, o ne tik institucinę pilietinių-karinių santykių analizę; ši teorija įtraukia visuomenės bruožus, kurie gali turėti įtakos ginkluotųjų pajėgų vaidmeniui ir funkcijoms. Piliečiai yra svarbus veiksnys, veikiantis kaip konjunktūra arba tiltas tarp politinių ir karinių aktorių.

1.4. KETURI SUDERINAMUMO (KONKORDACIJOS) RODIKLIAI

Kritinis Schiff teorijos pastebėjimas yra susijęs su tuo, kad, priklausomai nuo istorinių ir kultūrinių sąlygų, civilinių ir karinių santykių būklė taip pat skiriasi. Toliau aptariami keturi elementai yra svarbūs konkordacijos teorijai, nes atspindi specifines sąlygas, kurios, pasak Schiff, gali turėti įtakos trijų veikėjų sutarimui ar nesutarimui. Šie rodikliai yra: politinių sprendimų priėmimo progresas, socialinė karininkų sudėtis, karinis stilius ir formavimo (ginkluotųjų pajėgų sudarymo) metodas.¹⁸

Politinių sprendimų priėmimo procesas kaip rodiklis apima institucinius organus, kurie lemia kai kuriuos kariuomenei svarbius veiksnys. Tai apima struktūrą, dydį ir biudžetą, bet nebūtinai reiškia tam tikros rūšies politinę sistemą (demokratinę ar autoritarinę), o labiau sąveikos ir komunikacijos kanalus, kurie yra atsakingi už kariuomenės poreikių nustatymą. Biudžetą ir pajėgų dydį, pavyzdžiui, gali nustatyti parlamentas, specialus arba slaptas komitetas, kai kurie politiniai elitai ir galimai dalyvaujant kariškiams. Kariuomenė paprastai turi specialų komunikacijos kanalą, kuriuo gali kreiptis į vyriausybę. Tai gali būti agentūra, kuri atsižvelgia į valstybės socialinius ir materialinius išteklius, ir vyriausybės vardu bendrauja su kariuomene. Daugelis šalių palaiko uždarą partnerystę tarp kariuomenės ir vyriausybės, kuri geriau žinoma kaip karinis-pramoninis kompleksas.¹⁹ Tokia partnerystė yra labiau pageidaujama, nes piliečiai yra lengviau įtikinami, kad karinis ir pramonės sektoriai turi likti uždari, esant išorinei grėsmei. Ekonomikos tipas taip pat gali turėti įtakos valstybei, nes karinis-pramonės kompleksas suteikia piliečiams darbo vietas ir pajamų. Pagrindinė Schiff idėja yra ta, kad žmonės, politinis elitai ir kariuomenė turi susitarti dėl vadinamojo politinio proceso,

¹⁸ Rebecca L. Schiff. “*Civil-Military Relations Reconsidered: A Theory of Concordance.*” (Armed Forces & Society, 1995), vol. 22, no. 7–24 p.

¹⁹ Charles J. Dunlap Jr. “*The Military-Industrial Complex.*” (Daedalus, 2011) (3), 135–147.

kuris efektingai atitiktų ginkluotųjų pajėgų reikalavimus. Labai svarbu, kad kariuomenė būtų pakankamai aprūpinta, kitaip grėsmė valstybei gali kilti ne tik viduje, bet ir išorėje.

Antrasis rodiklis yra karininkų korpuso socialinė sudėtis. Schiff tai yra vienas iš svarbiausių subalansuotos konkordacijos rodiklių, galintis užtikrinti esminius ryšius tarp piliečių ir kariuomenės, taip pat tarp politinio elito ir kariuomenės. Beveik visos šiuolaikinės kariuomenės turi specializuotą karininkų korpusą, kuris yra atsakingas už ginkluotąsias pajėgas. Pareigūnai skiriasi nuo eilinių karių ir, turėdami aukštesnį rangą turi bei aukštesnį autoritetą ginkluotosiose pajėgose, jie yra esminis veikiančios armijos elementas. Demokratinėse visuomenėse pareigūnų atstovybės paprastai būna skirtingose apygardose, tačiau kalbant apskritai, tai nėra esminis konkordacijos teorijos elementas. Karininkų korpusas nebūtinai turi turėti itin platų atstovavimą: bendru visuomenės ir karinių pajėgų susitarimu gali būti nuspręsta turėti mažiau reprezentatyvų vadovaujantį korpusą. Kalbant apie autoritarinius režimus, galima identifikuoti, kad daugiausia tie, kurie yra susiję su politiniu elitu, sudaro ir karinį elitą. Tai prieštarauja platesnio atstovavimo karininkų korpuse principui. Kaip pavyzdį Schiff pateikia britų indėnų kolonijos pavyzdį, kur karininkų atstovybė buvo iš tam tikros indėnų kastos, atskirianti karininkų korpusą nuo daugumos gyventojų, nes buvo laikomi valstiečiais.²⁰

Trečiasis konkordacijos rodiklis yra karinis stilius, kurį sudaro, pasak Schiff, karinių pajėgų psichologinė konstrukcija ir jos išorinės apraiškos. Svarbiausi klausimai, susiję su šiuo rodikliu yra kaip kariuomenė save vaizduoja, kaip ji atrodo, ką visuomenė mano apie kariuomenę ir pati kariuomenė save projektuoja ir pozicionuoja šalies viduje. Piliečių akimis karinis stilius yra tiesiogiai susijęs su kultūriniais ir žmogiškaisiais ginkluotųjų pajėgų elementais. Tai, kaip karinės jėgos atrodo ir kaip jos suvokiami, lemia gilius ir niuansuotus santykius tarp jų, piliečių ir politikų.²¹ Svarbu pridurti, kad kariuomenės suvokimą gali formuoti ir kiti elementai, kurių Schiff nenustatė ar nepaminėjo. Pavyzdžiui, propaganda ir informacijos pateikimas tam tikruose rėmuose gali turėti įtakos apibrėžiant valstybės karinį stilių. Tai gali turėti įtakos trijų veikėjų suderinamumui ir konkordacijai, nes vienas aktorius gali tikslingai apgauti kitą. Schiff šiuo atveju mini svarbų kintamąjį, kuris yra gana neapčiuopiamas, tačiau yra daugelio šalių karinių pajėgų dalis – tai simbolika ir ritualai,

²⁰ Stephen P. Cohen, *“The Indian Army.”* (Berkeley: University of California Press, 2001)

²¹ Rebecca L. Schiff. *“Civil-Military Relations Reconsidered: A Theory of Concordance.”* (Armed Forces & Society, 1995), vol. 22, no. 7–24 p.

formuojantys kariuomenės suvokimą ir taip darantys įtaką kariuomenės ir visuomenės santykiams. Karinis stilius yra ne tik atskiras konkordacijos teorijos elementas, bet ir apraiška kitų rodiklių viduje. Tai istorinių ir kultūrinių įvykių dalis, iš esmės susijusi su karinėmis tradicijomis ir simboliais, tokiais kaip kariniai paradai, tam tikros uniformos, muzika ir skiriamieji ženklai. Šiuos simbolius ir ritualus galima rasti karininkų korpuse; jie naudojami formuojant ir indoktrinuojuant karius

Paskutinis konkordacijos rodiklis įdarbinimo ir įtraukimo metodai. Tai reiškia piliečių įtraukimą į ginkluotąsias pajėgas savanoriškai arba privalomai. Samuel Finer įvardija du konkrečius būdus – prievartinis ir įtikinamasis.²² Prievartinis metodas reiškia vyrų šaukimą į kariuomenę ir atsargų tiekimą į kariuomenę, finansuojant juos iš privalomųjų mokesčių. Visa tai sudaro sąlyginį spaudimą visuomenei, tačiau, kaip galima nuspėti, toks metodas nebūtinai užtikrina piliečių ir kariuomenės darną ir taip pat gali turėti įtakos piliečių ir politinės vadovybės santykiams. Įtikinamasis metodas yra pagrįstas tam tikrais įsitikinimais ir vertybėmis. Šie įsitikinimai gali apimti saugumo būtinybę, patriotizmą, nacionalizmą ar kitas nacionalines priežastis. Tinkama piliečių edukacija skatina žmones noriai atsiduoti kariuomenei ir savanoriškai tapti šauktiniais. Tai labai tinkama konkordacijos forma, nes jos rezultatas – susitarimas tarp visų svarbių veikėjų: politinės vadovybės, kariuomenės ir piliečių.

1.5. KONKORDACIJOS TEORIJS LIMITAI IR KRITIKA

Schiff suderinamumo teorija sulaukė kritikos praėjus beveik metams po jos paskelbimo iš profesoriaus Richardo S. Wells, pareiškusio, kad „naujoji“ teorija, persvarstanti civilių ir kariškių santykius, iš tikrųjų nėra nauja ir joje nėra tinkamo senos teorijos teiginio, kurį reikėtų pakeisti. Wells čia remiasi S. P. Huntington teorija, kurią Schiff norėjo mesti iššūkį, kalbant apie civilinius-karinius santykius. Wells taip pat teigia, kad Schiff's neturi „susijusių konceptualių teiginių, kurie skiriasi nuo ankstesnės teorijos atitikmenų.“²³ Jis teigia, kad šie du pagrindiniai reikalavimai nėra įvykdyti, todėl indėlis į persvarstytus civilinius ir karinius santykius nėra pakankamas. Wells taip pat tvirtina, kad tai ši teorija nepritaikoma Amerikos visuomenei, kaip siūlė Rebecca L. Schiff. Kitas tyrimas, atliktas modernesniu laikotarpiu,

²² Lukusz Perlikowski, Clifford Angel Bates. „*extraction coercion-persuasion cycle.*” (*Polish Political Science Review*, 2022) cituoja Samuel Finer, „*State and Nation-Building in Europe: The Role of the Military, in The Formation of National States in Western Europe.*” (1975) 95-96 p.

²³ Richard S. Wells. „*The Theory of Concordance in Civil/Military Relations: A Commentary.*” (*Armed Forces & Society*, JSTOR, 1996), 23(2), 269–275 p.

paneigė konkordancijos teorijos priskyrimą kariniam perversmui Pakistane 2013-aisias. Karačio universiteto mokslininkas Zulfiqar Ali pristatė konkordancijos teorijos prieštaravimą jos taikymui ir nesugebėjimą paaiškinti karinę intervenciją Pakistane. Jis paneigia Schiff teiginius Pakistano suderinamumo klausimais, kaip ir teiginius apie keturis rodiklius bei tris veikėjus. Ali iš tikrųjų teigia, kad Pakistane yra tik du veikėjai ir jog perversmas įvyko dėl suderinamumo, o ne dėl nesuderinamumo. Kartu jis nurodo, kad šis teorijos modelis kelia tas pačias problemas, kaip ir kita šios srities teorija – civilinių-karinių santykių atskyrimo teorija. Ali teigia, kad Schiff bando uždėti pagrindinį JAV pilietinių ir karinių santykių modelį, o tai nėra tinkama Pakistanui.²⁴ Tai gali pakenkti konkordancijos teorijos taikymui kitoms šalims, kurių istorinis ir kultūrinis pagrindas yra skirtingas. Pavyzdžiui, kultūra yra esminis komponentas, kuris nėra aiškiai identifikuojamas ar apibrėžtas keturiais Schiff suderinamumo rodikliais, kaip ir trys veikėjai - kariuomenė, politinis elitas ir piliečiai. Rusijos atveju nėra aiškaus karinių elementų, esančių kariuomenės viduje, identifikavimo. Pavyzdžiui, įvairių samdinių grupių, sukarintų grupuočių ir kitų formacijų egzistavimas Rusijoje yra nauja realybė. Į Wagner grupę ir Kadyrov specialiasias nacionalines gvardijas pajėgas „Akhmat“ konkordancijos teorijoje nėra aiškiai atsižvelgiama. Tuo pačiu metu yra reikšminga ir Rusijos stačiatikių bažnyčios svarba ir didžiulis poveikis trims veikėjams yra potencialus ketvirtasis ar net penktasis šios teorijos veikėjas. Tokie trūkumai kartais apsunkina konkordancijos teorijos taikymą, ypač už Schiff teorijos vizijos Izraelyje ir Indijoje arba minėtame Pakistane, kur pati teorija buvo paneigta.

Šis bakalauro darbas aptaria civilinius-karinius aktorius, kurie yra įsitraukę į Ukrainos invaziją, ir pagrindinius konfliktus esančius jų santykiuje, kurie galėtų būti potenciali dabartinio Rusijos režimo griuvimo priežastis. Tarp šių aktorių yra ir privati karinė kompanija „Wagner“. Tai samdinių grupė, kuriai tiesiogiai vadovauja Yevgeny Prigozhin. Jis, būdamas Rusijos oligarchu ir artimu Vladimiro Putino draugu, yra tiesiogiai prezidento kontroliuojamas. Kita konfliktuojanti dalis yra pati Rusijos armija, kuri dalyvauja „specialiojoje karinėje operacijoje“ ir yra vadovaujama Rusijos gynybos ministro Sergei Shoigu ir generalinio štabo vadovo Valery Gerasimov. Šie du aktoriai yra laikomi pagrindiniais civiliniuose-kariniuose santykiuose Rusijos viduje šiame bakalauro darbe, tačiau įtraukiama ir trumpa elitinių grupių bei Rusijos valdžios analizė. Priežastis, dėl kurios šios grupės yra laikomos pagrindiniu

²⁴ Ali Zulfiqar. “*Failure to Understand Military Intervention in Pakistan.*” (Armed Forces & Society, JSTOR, 2018). 40. DOI: 10.1177/0095327X12467775.

aspektu, yra ta, kad esant dabartinei Rusijos autoritarinės valstybės kontrolei, tik šios elitinės grupės turi didžiausią pajėgumą pakeisti režimą arba daryti jam poveikį. Verta paminėti, jog konkordancijos teorija apima ir civilinį aspektą, kuris vėliau taip pat bus paminėtas analizėje.

2. RUSIJOS VALSTYBĖS VEIKĖJAI

2.1. RUSIJOS GINKLUOTOSIOS PAJĖGOS

Iki Rusijos invazijos į Ukrainą 2022-aisiais. Rusijos ginkluotosios pajėgos buvo laikomos antrąja galingiausia armija pasaulyje, turinti didžiulius karinius pajėgumus ir išteklius savo galiai projektuoti tarptautiniu mastu. Viena to priežasčių buvo tiesioginis Rusijos dalyvavimas Sirijoje ir parama Bashar-al Assads režimui, kur Rusija sukūrė karinį jūrų laivyną ir oro bazę savo pajėgoms.²⁵ 2014-aisias Rusija sugebėjo apdairiai aplenkti ir aneksuoti Krymą ir įsikišti į Donbasą, visapusiškai remdama ten esančias separatistų pajėgas.²⁶ Rusijos kariuomenės struktūra panaši į Sovietų Sąjungos, o karinė doktrina taip pat turi panašumų. Kai kurie reikšmingi pokyčiai yra Rusijos nacionalinės gvardijos, žinomos kaip Rosgvradiya, ir Aerospace pajėgų suformavimas 1992-aisiais. Šios aviacijos pajėgos išsišakoja į Rusijos oro pajėgas ir Rusijos kosmoso pajėgas (VKS).²⁷ Tarnyba Rusijos kariuomenėje yra privaloma visiems tinkamiems tarnybai vyrams nuo 18 iki 27 metų, o pati sutartis yra apie 12 mėnesių. Rusijos ginkluotosios pajėgos turi strateginę aviaciją, branduolinius ginklus, laivyno išteklius įvairiuose vandenyse, oro ir sausumos pajėgas. Pajėgos apima penkias atskiras karines apygardas ir joms vadovauja Putinas, kaip vyriausiasis ginkluotųjų pajėgų vadas, Valerijus Gerasimovas kaip štabo viršininkas ir Sergejus Šoigu kaip gynybos ministerijos vadovas.²⁸ Rusijos kariuomenė per pastaruosius dešimtmečius patyrė rimtų reformų ir reorganizacijų, nes Putinas tai padarė pagrindiniu prioritetu. Tikslas buvo sukurti didžiulę Rusijos armiją, gerai organizuotą ir sustiprintą, galinčią ginti Rusijos tarptautinius interesus ir teritoriją. Skiriamas

²⁵ Timothy Thomas. "Russian Lessons Learned in Syria." (MITRE Center for Technology and National Security, 2020)

²⁶ Paul Robinson. "Russia's role in the war in Donbass, and the threat to European security." (European Politics and Society, 2016), 17:4, 506-521, DOI: 10.1080/23745118.2016.1154229

²⁷ Larrinaga de Nicholas. "Russia creates new Aerospace Force service branch." IHS Jane's 360, (2015), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d., <https://web.archive.org/web/20151227073639/http://www.janes.com/article/53416/russia-creates-new-aerospace-force-service-branch#>

²⁸ Aleksei Ramm, *The Russian Army: Organization and Modernization*, (CNA analysis & solutions, 2019)

biudžetas gerokai padidėjo, taip pat ir moksliniai tyrimai bei plėtra.²⁹ Putinas pertvarkė karinę vadovybę ir savo artimus bendražygius paskyrė į visas pagrindines pareigas; buvo daroma viskas, kad kariškiai liktų lojalūs režimui ir būtų gerai aprūpinti.³⁰

Kalbant apie 2022 m. invaziją į Ukrainą, dar viena pastebima figūra yra Sergejus Surovikinas. Jis - vienas iš aukščiausių Rusijos generolų, turintis patirties Sirijoje, ir esantis vienas iš Rusijos karinių operacijų ekspertų, paskirtas išgelbėti nesėkmingas Rusijos operacijas Ukrainoje.³¹ Kalbant apskritai, Rusijos invazija į Ukrainą 2022-aisias atskleidė visas Rusijos ginkluotųjų pajėgų problemas. Tai, kas turėjo būti greita, anot Rusijos, daugiausiai trukti iki kelių savaičių, virto katastrofa. Pradedant nuo netinkamo pasirengimo, nerealių tikslų išsikėlimu, nepakankamu ginkluotųjų pajėgų aprūpinimu ir baigiant neatsižvelgimu į kritinę logistikos svarbą, Rusijos kariuomenė Ukrainoje išgyveno sunkų laikotarpį.³² Ginkluotosios pajėgos sunkiai siekė užsibrėžtų tikslų, todėl buvo pasitelkti samdiniai ir sukarintos grupuotės. Būtent Wagner samdinių grupuotė tapo Rusijos puolimo operacijų ietimi 2022-ųjų vasarą ir žiemą.³³ Rusijos kariuomenė taip pat buvo įtraukusi ir separatistų pajėgų elementus iš okupuoto Donbaso regiono ir daugybę vadinamųjų „savanorių“. Visi šie komponentai sudaro visą Rusijos armiją, kuri vykdo puolimo operacijas Ukrainoje. Papildoma „dalinė“ mobilizacija suteikė Rusijai darbo jėgas iš blogai paruoštų vyrų, kurie vis tiek galėtų paremti karo pastangas.

Kita svarbi pastaba yra ta, jog privati karinė kompanija Wagner yra slapta ir nežinoma organizacija, daugiausia veikianti šešėlyje, o daugelis identifikuotų jos narių nėra patikimi šaltiniai, dėl ko faktinių ir tikslų šaltinių identifikavimas ir visiškai objektyvios informacijos pateikimas yra vienas iš iššūkių šiame bakalauro darbe. Vis dėl to yra nepriklausomų Rusijos žurnalistų, kurie publikuoja apie šios organizacijos veiklą ir pateikia informaciją, kurią Vakarai

²⁹ Keith Cranem Olga Olikier, Brian Nichiporuk, *Trends in Russia's Armed Forces: An Overview of Budgets and Capabilities*, (Rand corporation, 2019)

³⁰ Jennifer G. Mather. „*The rebuilding of Russian military capabilities*. In *Routledge Handbook of Russian Security*.“ Roger E. Kenet, (Routledge, 2019) p. 144-153

³¹ Zoltan Barany. „*Armies and Autocrats: Why Putin's Military Failed*.“ (Journal of Democracy, 2023), 34(1), 80-94.

³² Aleksandr Golts. „*Russia's Military Failures in Ukraine: Causes and Consequences*.“ (Stockholm Centre for Eastern European Studies, 2023).

³³ Kimberly Marten. „*Russia's use of semi-state security forces: the case of the Wagner Group*.“ (Post-Soviet Affairs, 2019), 35(3), 181-204 p.

laiko patikima.³⁴ Ji bus naudojama argumentams paremti. Siekiant objektyvumo analizuojant konfliktą iš visų aktorių perspektyvų, dalis informacijos naudojama ir iš kitų Rusijos šaltinių, neatmetant galimybes, jog jie galimai yra propagandiniai.

2.2. PRIVATI KARINĖ KOMPANIJA WAGNER GROUP

Laikotarpis po Šaltojo karo atnešė privačių karinių grupių, apsaugos įmonių ir samdinių atgimimą. Tai yra pajėgos, kuriomis gali pasitikėti ir valstybiniai, ir nevalstybiniai veikėjai, tol, kol turi resursų jas finansuoti.³⁵ Daugelis 21-ojo amžiaus konfliktų yra susiję su tokių grupių veikla – nuo smulkių logistinių užduočių, iki didelio intensyvumo operacijų. Privačios karinės įmonės savo narius vadina „saugumo rangovais“ (eng. Security contractors), o pagrindinis jų tikslas yra teikti karinę, logistinę ir taktinę planavimo pagalbą bei paramą mainais į finansinę naudą. Jie padeda vyriausybėms ir tiems, kurie gali susimokėti už savo paslaugas, atlikdami paprastas mokymo ir saugumo užduotis; tuo pat metu jie gali suteikti šimtus gerai apmokytų vyrų bei aprūpinti juos sunkiaja ginkluote ir įranga, kuri gali apimti net tankus, sraigtasparnius, artileriją.³⁶ Nepaisant to, kad daugelyje šalių samdinių veikla yra uždrausta įstatymiškai ir baudžiama, pasitaiko valstybių, kurios naudojasi privačių karinių kompanijų paslaugomis siekdamos savo interesų. Tai leidžia tokioms šalims išvengti valstybinių ginkluotųjų pajėgų įtraukimo ir atsakomybės už bet kokius galimus karo nusikaltimus.³⁷

Tikslią privačios karinės kompanijos Wagner kilmę sunku atsekti, kadangi oficialiai tokia organizacija nėra registruota niekur pasaulyje, todėl ji de jure neegzistuoja. Kalbama, jog ši organizacija susiformavo iš Slavų korpuso – privačios karinės kompanijos, registruotos Honkonge ir sudarytos iš rusų narių – likučių po jo žlugimo Sirijoje 2013-ais metais. Tuo metu šiai kelių šimtų žmonių grupei buvo pavesta padėti Sirijos vyriausybės pajėgoms atkovoti naftos objektus iš ISIS kovotojų.³⁸ Problemos kilo iš to, kad ginkluotės tiekimas ir logistika

³⁴ Kimberly Marten. “Russia’s use of semi-state security forces: the case of the Wagner Group.” (Post-Soviet Affairs, 2019), 35(3), 181-204 p.

³⁵ Christopher Kinsey. “Corporate soldiers and international security: The rise of private military companies.” (Routledge, 2006).

³⁶ Ibid

³⁷ Caroline Batka, Molly Dunigan & Rachel Burns. “Private military contractors’ financial experiences and incentives.” (Defense & Security Analysis, 2020), 36:2, 161-179, DOI: 10.1080/14751798.2020.1750180

³⁸ Sergey Sukhankin. “Russian PMCs in the Syrian civil war: From Slavonic Corps to Wagner group and beyond.” (War by other means, 2019)

atkeliaudavo iš pačios silpnos Sirijos vyriausybės, todėl vietoj žadėtų patikimų resursų grupė gavo pasenusius ginklus ir nedidelį jų kiekį. Dėl šių priežasčių operacija netoli Deir al Zouro miesto kompanijai baigėsi visiškai nesėkme ir išaugusiu aukų skaičiumi. Išgyvenusieji, grįžę į Rusiją, buvo areštuoti, o grupė - išformuota.³⁹ Kalbama, kad Wagner grupę įkūrė GRU (rus. *Главное разведывательное управление*) ir Rusijos Spetsnazo veteranas Dmitrijus Utkinas, kuris anksčiau buvo nesėkmingo Slavų korpuso narys ir dalyvavo operacijose Sirijoje. Vis dėl to negalima patvirtinti ar paneigti, ar Utkinas buvo vienintelis Wagner grupės įkūrėjas, ar jis buvo kažkieno kito, subjekto ar valstybės, priedanga.⁴⁰ Pirmasis pranešimas apie Wagner grupės veiklą pirmą kartą pasirodė 2014 m. pradžioje Kryme, Ukrainoje, kur šios organizacijos pagrindinė užduotis buvo nuginkluoti visas Ukrainos ginkluotąsias pajėgas, kurios priešinosi Rusijos aneksijai. Vykstant prorusiškiems protestams ir Rusijai tiesiogiai įsitraukus į Ukrainos vidaus reikalus, Wagner grupuotė suvaidino svarbų vaidmenį. Tais pačiais metais Wagner samdiniai padėjo prorusiškiems separatistams Luhansko srityje ir tai buvo pirmasis jų įsitraukimas į 2014 m. Rusijos ir Ukrainos karą Donbase. Po 2015 m. Rusija padėjo Bashar al Assad režimui Sirijoje išsilaikyti, o Wagner organizacija tapo pagrindiniu Rusijos kovos su sukilėliais ir ISIS grupuotėmis Sirijoje įrankiu. Šiam tikslui buvo įkurta specialioji ISIS medžiotojų Wagner grupė.⁴¹

Yra teiginių, kad Wagner grupė yra privati karinė įmonė, glaudžiai susijusi su oligarchu Jevgenijumi Prigožinu, taip pat yra įrodymų, jog šis darinys yra glaudžiai susijęs su pačia Rusijos valstybe. Wagner organizacija yra glaudžiai susijusi su Rusijos karinėmis ir žvalgybos tarnybomis: tariamai didžiąją dalį savo įrangos, atsargų ir finansavimo ji gauna iš Rusijos vyriausybės. Galiausiai Wagnerio grupė tapo objektu, leidžiančiu projektuoti Rusijos įtaką užsienyje, ypač Afrikoje ir Artimuosiuose Rytuose be vizualaus ar tiesioginio Rusijos ginkluotųjų pajėgų įsitraukimo. Kiek žinoma, Wagner grupė veikia tik Rusijos vardu, todėl ji yra Rusijos valstybės įgaliota/pasamdyta organizacija, o ne samdinių organizacija, prieinama

³⁹ CSIS Experts. „*Band of Brothers: The Wagner Group and the Russian State.*“ (Center for Strategic and International Studies, 2020), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.csis.org/blogs/post-soviet-post/band-brothers-wagner-group-and-russian-state>

⁴⁰ Bellingcat Investigation Team. „*Putin Chef's Kisses of Death: Russia's Shadow Army's State-Run Structure Exposed.*“ (Bellingcat, 2020), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2020/08/14/pmc-structure-exposed/>

⁴¹ Ryan Benaso. „*Invisible Russian Armies: Wagner Group in Ukraine, Syria and the Central African Republic.*“ (2021).

atviroje rinkoje bet kam. Šį teiginį patvirtina ir SBU - Ukrainos valstybės saugumo tarnyba - teigdama, kad Wagner nariai naudoja pasus, kuriuos konkrečiai išdavė Rusijos gynybos ministerija; šiuose pasuose yra specialus simbolių ir žymenų raštas, identifikuojantis Wagner personalą ir jų ryšį su Rusijos saugumo tarnybomis. Vėliau tai patvirtino ir tiriančiųjų žurnalistų grupė, žinoma kaip Bellingcat.⁴²

Po pirmo pasirodymo Ukrainoje, Wagner pradėjo sparčiai augti ir, kaip minėta anksčiau, aktyviai veikė Sirijoje, Malyje ir Libijoje, padėdama Rusijai skleisti savo įtaką užsienyje ir pelnyti vadinamąją „pagarbą“ tarp autoritarinių režimų, kuriems padėjo. Kaip karinė jėga, nors ir ribota, Wagner gali kelti rimtą grėsmę bet kuriai armijai. Svarbu paminėti, kad kartais Wagnerio grupės darbą gali nukreiptas Rusijos elito grupių, oligarchų, interesai, kurie kartais sutampa su Rusijos valstybės interesais, tačiau ne visada ir nebūtinai.⁴³ Wagner grupės ryšys ne tik su Rusijos saugumo tarnybomis, bet ir oligarchais bus aprašytas tolesniuose skyriuose.

2.3. JEVGENIJUS PRIGOŽINAS - „PUTINO ŠEFAS“

Nepaisant to, kad Dmitrijus Utkinas įvardijamas kaip pagrindinis Wagnerio grupės įkūrėjas, pagrindinis su ja glaudžiai susijęs visuomenės veikėjas ir jungiantis tiltas tarp Vladimiro Putino, Rusijos armijos ir Wagner yra Rusijos oligarchas Jevgenijus Prigožinas. Tai viena ryškiausių asmenybių Wagner grupės ir Rusijos invazijos į Ukrainą kontekste. Jevgenijus Prigožinas yra vienas iš oligarchų Rusijos federacijoje ir artimas Putino patikėtinis, kuris kartais vadinamas Putino virėju, nes kontroliuoja visas maisto tiekimo sutartis Rusijos vyriausybei ir gynybos ministerijai. Prigožinas savo verslą pradėjo 1990-aisiais pardavinėdamas dešrainius, vėliau atidarė keletą restoranų Sankt Peterburge, o 2000-ųjų pradžioje Putinas atšventė savo gimtadienį viename iš Prigožino restoranų, žinomų kaip „Naujoji sala“. Prigožino sėkmės istorija - įsitraukimas į maitinimo verslą, kur jis greitai pradėjo tiekti maistą svarbiems Kremliaus susitikimams, renginiams ir net paties Vladimiro Putino inauguracijai. Išvysčius glaudžius ryšius su Kremliumi ir pačiu Putinu pinigų srautas ir Prigožino verslas smarkiai suklestėjo ir jis įgavo prieigą prie svarbių valstybinių renginių ir

⁴² Bellingcat Investigation Team. „*Wagner Mercenaries With GRU-issued Passports: Validating SBU's Allegation.*“ (Bellingcat, 2019), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2019/01/30/wagner-mercenaries-with-gru-issued-passports-validating-sbus-allegation/>

⁴³ Kimberly Marten. “Russia’s use of semi-state security forces: the case of the Wagner Group.” *Post-Soviet Affairs*, (2018), 35:3, 181-204, DOI: 10.1080/1060586X.2019.1591142

kariuomenės.⁴⁴ Kalbant apie Wagnerio grupę, Prigožinas neigė bet kokių ryšių ir dalyvavimą su Wagner organizacijoje, nors vėliau, vykstant įnirtingoms kautynėms Ukrainoje ir kylant nesutarimams tarp Rusijos gynybos ministerijos ir Wagner grupės, jis pripažino, jog visą tą laiką jis vadovavo privačiai karinei kompanijai Wagner ir buvo Donbase jau nuo 2014-ųjų, o neigimas buvo „konspiracinė būtinybė“ (rus. конспиративная необходимость) siekiant išlaikyti slaptumą.⁴⁵ Kai Rusijos žurnalistai klausdavo Prigožino apie Wagner grupės finansavimo šaltinį ar rėmimą, jis vengdavo atsakymo ir juokaudamas atsakydavo, kad „privati karinė kompanija Wagner finansuojama iš pinigų, gautų parduodant Vakarų demokratiją ašaras ir kančias“.⁴⁶ Pažymėtina, kad atskleidęs visas kortas apie savo vaidmenį Wagner, Prigožinas tapo gana vieša ir atvira figūra Rusijos „specialiosios karinės operacijos“ žiniasklaidoje ir dažnai kalbėdavo apie dalykus, apie kuriuos Rusijos gynybos ministerija nenorėtų kalbėti. Visumoje, anksčiau „Putino virėjas“ buvo gana nepastebima figūra, viską valdanti iš užkulisių, tačiau kai karas prieš Ukrainą Rusijos kariuomenei metų bėgyje tapo sąlyginai nesėkmingu, ypač dėl dviejų sėkmingų Ukrainos kontrpuolimo operacijų Charkove ir Chersone, jis tapo kritine figūra, nes vienintelis pradėjo atvirai kritikuoti Rusijos kariuomenę ir nesulaukdamas jokio tiesioginio keršto, kai tuo pačiu atveju paprastais rusams už kritiką ar dezinformacijos apie specialiąją karinę operaciją skleidimą gali gresia iki penkiolikos metų kalėjimo.⁴⁷

2.4. WAGNER IR RUSIJOS INVAZIJA Į UKRAINĄ

Po Rusijos invazijos į Ukrainą 2022 m. ir nesėkmių, kurias Rusijos armija patyrė pirmaisiais invazijos mėnesiais (strateginiai pralaimėjimai prie Ukrainos miestų Sumų, Černigovo ir Kijevo)⁴⁸, Rusijos vadovybė kreipėsi į Wagner grupę, kad ši padėtų svarbiausioje

⁴⁴ Энциклопедия. “Кто такой Евгений Пригожин и что о нём стоит знать. Только Важное и Интересное.” *Секрет Фирмы*, (2023) žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://secretmag.ru/enciklopediya/evgenii-prigozhin.htm>

⁴⁵ Марк Леонов, “Пригожин объяснил отрицание существования ЧВК «Вагнер»”, *Lenta*, (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. https://lenta.ru/news/2023/01/19/vagner_silence/

⁴⁶ Валерия Конкина, “ЧВК «Вагнер» финансируется из денег от продажи слез и страданий западных демократий-Пригожин” *Федеральное Агентство Новостей*, (2022), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. https://riafan.ru/23763547-chvk_vagner_finansiruetsya_iz_deneg_ot_prodazhi_slez_i_stradanii_zapadnih_demokratii_prigozhin

⁴⁷ Марина Дульнева. „Путин подписал закон о лишении свободы до 15 лет за фейки о военных.“, *Forbes* (2022), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.forbes.ru/society/457931-putin-podpisal-zakon-o-lisenii-svobody-do-15-let-za-fejki-o-voennyh>

⁴⁸ Mykhailo Zabrodskyi, Jack Watling, Oleksandr V. Danyluk and Nick Reynolds. “*Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia’s Invasion of Ukraine: February–July 2022.*” (Royal United Services

operacijų ir pažangos ašių srityse, ypač Donbaso (Ukrainos Donecko ir Luhansko sritys). Būtent per šį laikotarpį Wagner narių pradėjo daugėti, į šią privačią karinę kompaniją pradėjo stoti daug naujų vadinamųjų savanorių, besidominčių gerai apmokamais darbais grupuotėje, ir kovoti pagal Rusijos suteiktas užduotis. Iš to tampa aišku, kad Wagner ir Rusijos valstybė yra glaudžiai tarpusavyje susiję ir daugelis ankstesnių kaltinimų dėl šių ryšių yra realybė. Dar prieš Prigožinui 2022 metų rugsėjį atvirai prisipažinus, kad jis yra Wagner savininkas, logistika ir visa kita reikalinga parama Wagner grupei buvo teikiama iš Rusijos gynybos ministerijos, kurią koordinavo Rusijos gynybos ministras Šoigu ir generalinio štabo viršininkas. Valerijus Gerasimovas. Po pralaimėjimo prie Kijevo ir Šiaurės Ukrainos bei Rusijos pajėgų atsitraukimo iš šių teritorijų, Kremliaus retorika pasikeitė į „Donbaso išlaisvinimą“ ir būtent tuo momentu ji buvo pozicionuojama ir propaguojama kaip pagrindinis „specialiosios karinės operacijos“ tikslas. Vėlesnis Rusijos stambaus masto puolimas Donbase vėl prasidėjo 2022 m. balandžio–gegužės mėn. ir numatė mūšius aplink Severodonetską ir Lisičanską (tuo metu strateginį neokupuotos Ukrainos Luhansko srities centrą), o vėliau – mūšius dėl svarbių miestų (Kreminos, Popasnos ir Rubižnės). Kiekviename mūšyje prorusiškiems separatistams ir Rusijos kariuomenei padėjo Wagner grupuotė, kaip skelbia Karo tyrimų institutas⁴⁹; ryžtingiems veiksmams vadovavo Prigožino samdiniai, o jų reikšmė tuo pačiu metu didino ir svarbą visame konflikte. Kita vertus, šie puolimai padėjo išekvoti gerai parengtų profesionalių kovotojų ir vadinamųjų savanorių skaičių. Tai privertė Prigožiną spausti Rusijos vyriausybę, kad ši leistų jam verbuoti kalinius ir nuteistuosius iš kalėjimų visoje Rusijoje.⁵⁰ Vėliau paaiškėjo, kad šią praktiką iš dalies įgyvendino ir Rusijos gynybos ministerija. Kovos, kurios 2022 m. pavasarį-vasarą išsekino Rusijos ir Wagner pajėgas, privertė Rusijos vyriausybę imtis ir tokių beviltiškų veiksmų. Jau spalio mėnesį Wagner aktyviai priėmė kalinius, žadėdama maistą, pastogę, mokymus ir, svarbiausia, prezidento Putino malonę net iki gyvos galvos nuteistiesiems. Tai greitai papildė Wagner grupės pajėgas iki 2022 m. žiemos, dėl ko Wagner

Institute for Defence and Security Studies, 2022). žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://static.rusi.org/359-SR-Ukraine-Preliminary-Lessons-Feb-July-2022-web-final.pdf>

⁴⁹ Institute for the Study of War. „Ukraine Conflict Updates.“ žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.understandingwar.org/background/ukraine-conflict-updates>

⁵⁰ “Минобороны России- вслед за ЧВК Вагнера-начало вербовать заключенных на войну с Украиной” *Meduza*, (2022), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://meduza.io/feature/2022/10/11/minoborony-rossii-vsled-za-chvk-vagnera-nachalo-verbovat-zaklyuchennyh-na-voynu-s-ukrainoy>

karių skaičius siekia ir dešimtis tūkstančių.⁵¹ Vis dėlto tokių karių kokybė yra nustatoma karo lauke. Mūšiai dėl Soledaro miesto ir aplinkinių kaimų bei ilgai besitęsęs kruvinas Bakhmuto mūšis tapo lemiamu ir toliau pakursčiusiu konfliktą tarp Prigožino ir Rusijos gynybos ministerijos, kadangi po mėnesį trukusių kovų Wagner grupuotė nesugebėjo apsaugoti Donbaso miesto, o Bakhmute iki 2023 m. vasario jau patirta daugiau nei 30 000 aukų.⁵² Šie dideli netekčių skaičiai Bakhmute yra priežastis tiesioginio Wagner ir Prigožino ir Rusijos užsienio reikalų ministerijos konflikto priežastis. Jis pasireiškia aiškiu nesutarimu dėl to, kaip turėtų būti vykdomos karinės operacijos: Prigožinas skundžiasi, kad Rusijos kariuomenė tikslingai eikvoja žmones ir kariuomenę, amuniciją ir labai reikalingus artilerijos sviedinius, kad galėtų toliau stumtis Bakhmutą ir teigia, kad Wagner pajėgas Rusijos Gynybos ministerija naudojo kaip patrankų mėsą.

2.5. RUSIJOS POLITINIAI LYDERIAI IR ELITAI

Kalbant apie Rusiją, galima teigti, kad Putinas per mažiau nei du dešimtmečius sugebėjo ją sėkmingai paversti savo karalyste, kurioje visi vyriausybės aspektai, ypatingai vidaus reikalų tarnybos, kariuomenė ir teismai buvo visiškai jo kontroliuojami. Netgi parlamentas, Valstybės Dūma daugiausia užpildyta pro-putiniška „Vieningosios Rusijos“ politinė partija. Tai reiškia, kad visi įstatymai ir sprendimai gali būti lengvai priimami tik Putino iniciatyva. Putino imperija apima visus Rusijos visuomenės aspektus, o pats Putinas bando prisistatyti kaip sėkmingiausias Rusijos valdovas, turintis didžiausią politiko, valstybės veikėjo ir stratego mąstyseną.⁵³ Per savo valdymo laikotarpį Putinas sugebėjo sukurti gerai organizuotą valdymo sistemą, baudamas priešinkus ir apdovanodamas palaikančiuosius. Putinas yra negailestingas žmogus, pašalinantis tuos, kurie stovi jo kelyje, ir rodantis kitiems oponentams, koks likimas jų gali laukti. Imperinės Putino ambicijos ir noras atkurti didžiąją Rusiją, prarastas imperinės teritorijas, o vėliau ir žlugusios Sovietų Sąjungos, lemia jo politinius ir geopolitinius

⁵¹ United Nations. “*Russian Federation: UN experts alarmed by recruitment of prisoners by “Wagner Group.”*” (OHCHR, 2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/03/russian-federation-un-experts-alarmed-recruitment-prisoners-wagner-group>

⁵² Paul Grantm Kanishka Singh, Alistair Bell. „*Wagner Group has suffered over 30,000 casualties in Ukraine*“ (Reuters, 2023) žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.reuters.com/world/europe/white-house-wagner-group-has-suffered-over-30000-casualties-ukraine-2023-02-17/>

⁵³ Greg McLaughlin. “*Russia and the Media: The Makings of a New Cold War.*” (Pluto press, 2020) 30–53 p.

sprendimus.⁵⁴ Tai jau buvo matoma Kaukazo regione devyniasdešimtaisiais, taip pat hibridiniame kare prieš Baltijos šalis, o dabar tai aiškiai matoma ir per plataus masto invaziją į Ukrainą. Putinas Rusijoje sukūrė tvirtą autoritarinę sistemą, kuri įgyvendina jo ambicijas ir finansuoja imperines vizijas.⁵⁵ Nors Putinas yra valstybės vadovas ir Rusijos federacijos lyderis, jis ne vienas finansuoja šią sistemą: jis sugebėjo pritraukti ir Rusijos verslininkus bei elitą.

Rusijos oligarchai dažniausiai pelną gauna iš valstybės kontroliuojamų įmonių ir verslo panaudojant didžiulius Rusijos gamtinius išteklius. Tokie ištekliai kaip dujos ir nafta daugeliui Rusijos elito atnešė didžiausią pelną, o bendradarbiavimas su Putino vyriausybe padarė juos beveik neįveikiamus. Geriausių valstybinių sutarčių gavimas ir gerokai sumažinti mokesčiai daugeliui atnešė pelno. Putinas siekė, kad oligarchams būtų naudinga prisijungti prie jo; užtai jie galėjo mėgautis turtingu gyvenimo būdu, tačiau tuo pat metu jie tapo nuo jo priklausomi. Kiekvienas, išdrįšęs prieštarauti, netektų verslo nuosavybės ir galiausiai būtų įkalintas arba su juo būtų susidorota. Turtingasis elitas gali būti vadinamas Putino pinigine it tais, kurie finansiškai išlaiko didžiulę imperiją, kurią sukūrė Putinas. Į šią grupę įeina ir Putinui artimas politinis elitas, kurį jis paskyrė arba padėjo patekti į tam tikrus valdžios postus, tuo pačiu paversdamas juos savo pavaldiniais. Čia reikėtų kalbėti apie Medvedevą, Mišustiną ir Rogoziną. Taip pat negalima pamiršti ir anksčiau minėtų karinių elitinių figūrų, tokių kaip Šoigu ir Gerasimov.⁵⁶ Oligarchų ir politinio elito narių koegzistencija priklauso vienas nuo kito, tačiau politinė vadovybė yra pažeidžiamesnis šio sandorio veikėjas.

Rusijos federalinis Čečėnijos rajonas taip pat turi savo įtakingą politinę ir, galima sakyti, karinę elitinę figūrą, žinomą kaip Ramzanas Kadyrovas. Rusijai, Čečėnijos-Rusijos karas yra vienas kruviniausių, privertęs Rusiją skirti daug išteklių, kad pažabotų bet kokį nepriklausomybės siekį. Siekdamas kontroliuoti rajoną, Putinas valdžią perdavė Kadyrovų šeimai, o tam, kad užsitikrintų jų lojalumą, jis šiam regionui skiria vieną didžiausių finansinės paramos išmokų dalį iš federalinio biudžeto. Daugiau nei 80% Čečėnijos biudžeto sudaro mokėjimai iš

⁵⁴ Athanasios Hristoulas. *“Empire and Revenge: Outlining Vladimir Putin’s Motivations for War.”* (México y la Cuenca del Pacífico, 2023), 12(35), 9-29 p.

⁵⁵ Anthony H. Cordesman, Grace Hwang. *„Chronology of Possible Russian Gray Area and Hybrid Warfare Operations.”* (Center for Strategic and International Studies, 2020).

⁵⁶ Heather A. Conley. *“Putin’s Playbook: The Kremlin’s Use of Oligarchs, Money and Intelligence in 2016 and Beyond.”*, (Center for Strategic and International Studies, 2019).

federalinio biudžeto.⁵⁷ Pats Kadyrovas yra žinomas visoje Rusijoje kaip Čečėnijos rajono gubernatorius ir tiesioginis Putino pavaldinys. Tuo pat metu Kadyrovas daro didžiulę įtaką Rusijai ir karui Ukrainoje dėl savo specialiųjų pajėgų padalinių, vadinamų „Kadyrovcy“. Taip pat žinomi kaip Ahmat, šie sukarinti padaliniai yra unikalūs, nes jie yra tiesiogiai pavaldūs Kadyrovui, o ne Rusijos nacionalinei gvardijai, kaip yra bet kurioje kitoje federalinė apygardoje. Tai tam tikra prasme parodo ir tikrąją Kadyrovo kaip politinio bei karinio elito nario įtaką, kuri įtakoja Rusijos vidaus politiką. Nors Ahmato specialiųjų pajėgų nesėkmės Ukrainoje susilpnino jo pozicijas, jos vistiek tebėra didžiulė jėga, galinti paveikti Rusijos vidinį stabilumą.⁵⁸

Yra ir dar vienas svarbus vadinamojo „elito“, kuris yra arti Kremliaus, bet naudojamas jo įtakai ir ambicijoms įgyvendinti, segmentas. Tai - kolaborantai ir išdavikai iš Ukrainos, kurie noriai prisijungė prie Kremliaus ir palaikė jo imperines ambicijas. Kadangi šiame darbe kalbama apie Rusijos vidaus režimo stabilumą po invazijos į Ukrainą, svarbu paminėti kai kuriuos Ukrainos kolaborantus, kurie prisijungė prie Rusijos prieš ir po 2014-ųjų Krymo aneksijos ir Donbaso karo, bei kurie pakeitė savo pilietybę ir prisiekė ištikimybę Rusijos Federacijai. Šie žmonės taip pat vaidina svarbų vaidmenį Rusijos vidaus politikoje, nes jie yra naudojami išlaikyti Rusijos įtaką. Pavyzdžiui, Sergejus Aksionovas, vadovavęs Krymo parlamentui, nekonstituciškai privertė daug parlamentarų balsuoti už atsiskyrimą nuo Ukrainos, nes pats buvo įtakotas Rusijos. Nuo to laiko jis yra Krymo gubernatorius bei pagrindinis Kremliaus atstovas.⁵⁹ Tokius veikėjus taip pat svarbu pripažinti, nes jie yra svarbūs formuojant Rusijos vidaus politiką ir gali būti vienas iš elementų, signalizuojančių apie nesubalansuotą konkordacijos teorijos situaciją. Kolaborantai nėra tokie patikimi, o pagrindinė jų išdavystės motyvacija yra pinigai ir valdžia. Juos motyvuoja ne didesnės ir galingesnės Rusijos troškimas ir rusiško pasaulio suvokimo sklaida, kaip trokšta Putinas, bet veikiau godumas ir ambicija turėti daugiau galios. Kitas kolaboranto, prisijungusio prie „elito“, pavyzdys yra Denisas Pušilinas. Jis yra vadinamosios nepripažintos Donecko liaudies respublikos, neteisėtai prijungtos prie Rusijos, vadovas. Jo istorija prasideda dar 2013–2014 m., kai jis prisijungė prie

⁵⁷ Никольская П., Козлов В., Кожухарь А., *Исследование РБК: 20 Главных Фактов о Чечне*. (RBC, 2016), žiūrėta 2023 m. gegužės 14 d. <https://www.rbc.ru/research/society/01/02/2016/56ae68679a7947d73142182d>

⁵⁸ Marlene Laruelle. *“Russia at War and the Islamic World.” Russia/NIS Center*, (2023), žiūrėta 2023 m. gegužės 14 d. https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/rnv127_laruelle_ukraine_muslims.pdf

⁵⁹ Taras Kuzio. *A New Framework for Understanding Nationalisms in Ukraine: Democratic Revolutions, Separatism, and Russian Hybrid War* (Geopolitics, History, and International Relations, 2015), 7(1), 30–51.

vadinamojo „Rusijos pavasario“ ir palaikė Rusijos intervenciją Ukrainoje, prisijungdamas prie separatistų pajėgų. Šiuo metu Pušilinas yra asmenybė, kuri palaiko Putino ambicijas Ukrainoje, o jo godumas yra tenkinamas Rusijos mokėjimais siekiant užtikrinti lojalumą.⁶⁰

2.6. RUSIJOS VISUOMENĖ IR PILIEČIAI

Rusijos visuomenė yra sovietinės visuomenės tęsinys; ji sudaryta iš sovietinės propagandos paveiktų masių ir elito, kuris tą propagandą kontroliuoja.⁶¹ Rusija numato oligarchiją, kuri yra glaudžiai susijusi su politine vadovybe, o jų egzistavimas priklauso vienas nuo kito. Putinas bando sukurti į carizmą panašią sistemą, buvusią Rusijos imperijoje, o save jis mato caro su imperinėmis ambicijomis atkurti didesnę Rusiją rolėje. Vis dėl to dabartinė Rusijos visuomenė yra susiskaldžiusi į įvairius segmentus: pagrindinė atskirtis yra tarp norinčių bendradarbiauti su valstybe ir nenorinčių bendradarbiauti. Pilietinė visuomenė Rusijoje yra nacionalizuota, ir, kaip kadaise sakė vienas iš buvusių Rusijos ministrų pirmininkų Jegoras Gaidaras, „visuomenė tapo valstybės kolonija.“⁶² Vadinamoji pilietinė visuomenė yra vienintelis pasipriešinimas autoritarinei valstybės valdžiai. Ironiška, kad Rusijos valstybė pažeidžia savo pačios konstitucinius įstatymus, liečiančius pilietinę visuomenę: pavyzdžiui, 31-ąjį Rusijos Konstitucijos straipsnį, leidžiantį žmonėms taikiai burtis į susirinkimus, protestus ir mitingus. Andrejus Kolesnikovas savo straipsnyje Rytų Europos ir tarptautinių studijų centrui sakė, kad „Rusijos visuomenė ir jos atstovai susiduria su dilema. Vienas iš variantų – sudaryti sandorį su valstybe ir dirbti jos interesams bei jos sąlygomis. Kitas variantas – marginalizacija, tapimas atstumtaisiais, kuriems lemta nuolat konfliktuoti su valstybe.“⁶³ Tai atspindi dabartinę daugelio Rusijos piliečių situaciją: jūs esate arba su valstybe, arba prieš valstybę, o alternatyvų nėra.

Grįžtant prie pilietinės visuomenės, tai būtų tie žmonės, kurie pasirinktų vieną iš trijų kelių pasipriešinti Rusijos valstybės autokratijai, prisiimdami vieną iš trijų konfrontacijos tipų: prieš pačią valstybę, prieš snaudžiančias arba inertiškas visuomenės dalis, galiausiai – akistata su

⁶⁰ 24 СМИ, Денис Пушилин. *Биография*. žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://24smi.org/celebrity/69711-denis-pushilin.html>

⁶¹ Todd Helmus, Elizabetj Bodine-Baron, Andrew Radin, Madeline Magnuson, Joshua Mendelsohn, William M. Marcellino, Zev Winkelman, Andriy Bega. “Russian social media influence: Understanding Russian propaganda in Eastern Europe.” *Rand Corporation*, (2018).

⁶² Andrei Kolesnikov. „Russia’s Three Fronts of Civil Society. Carnegie Endowment for International Peace“ *Centre for East European and International Studies*, (2019), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://carnegieendowment.org/2019/06/19/russia-s-three-fronts-of-civil-society-pub-79348>

⁶³ Ibid

valstybę remiančia visuomenės dalimi. Pastarasis tipas yra apie tuos, kuriuos valstybė remia kuriant nepriklausomos pilietinės visuomenės iliuziją, nors iš tikrųjų jie kovoja su tikra nepriklausoma pilietine visuomene. Rusijos federacija iš tikrųjų imituoja pilietinę visuomenę, finansuodama fiktyvias nevyriausybinės organizacijas, o realybėje grasina viskam, kas nepriklausoma. Dėl šių priežasčių pilietinė Rusijos visuomenė įeina į valstybės kontroliuojamas grupes ir organizacijas.⁶⁴ Visi norintys vykdyti panašią veiklą, turi prisijungti prie šių grupių, o tai iš esmės sumažina arba panaikina nepriklausomos pilietinės visuomenės buvimą. Problema ta, kad didelė dalis gyventojų nežino, kas iš tikrųjų vyksta, nes jie yra paveikti efektyvios Rusijos valstybės propagandos mašinos. Kaip matyti, Rusija nebando eliminuoti pilietinės visuomenės kaip visumos, o bando ją sutramdyti ir paimti valstybės globon. Dėl to iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti tarsi Rusija turi veikiančią pilietinę visuomenę, tačiau iš tikrųjų ji yra valdančio elito kišenėje. Rusijos režimas išskiria ir savo demokratijos formą – vadinamąją „suverenia demokratija“, dar vadinama „autoritarine demokratija“. Vienas šios valdymo formos aspektų yra valstybės vykdoma pilietinės visuomenės kontrolė, iš esmės remiant „nekenksmingas“ ar vyriausybę palaikančias pilietinės visuomenės organizacijas, tuo pačiu slopinant ar trukdant nepalankioms struktūroms įvairiomis priemonėmis, įskaitant „užsienio agentų“ įstatymų taikymą.⁶⁵

Vis dėl to negalima visiškai nepaisyti pilietinės visuomenės egzistavimo Rusijoje, nes gyventojai kartais gali sureaguoti į agresyvius valstybės veiksmus. Vienas ryškiausių to pavyzdžių buvo didžiuliai protestai Chabarovske ir Chabarovskio krašte, kur žmonės buvo nepatenkinti neteisėtu Sergej Furgal areštu, kuris buvo visiškai politiškai motyvuotas, nes Furgal nebuvo iš Vieningosios Rusijos valdančiosios partijos. Nors protestas neatnešė reikšmingų pokyčių ir Furgal, nors iš pradžių buvo paleistas, vėliau buvo suimtas dar kartą ir nuteistas 23 metams už dvigubą žmogžudystę.⁶⁶ Šiuo atveju svarbu tai, kad protestai pasireiškė dešimčių tūkstančių žmonių išėjimu į gatves keliuose miestuose ir kad jie buvo vieni didžiausių

⁶⁴ Andrei Kolesnikov. „Russia’s Three Fronts of Civil Society. Carnegie Endowment for International Peace“ *Centre for East European and International Studies*, (2019), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d.

<https://carnegieendowment.org/2019/06/19/russia-s-three-fronts-of-civil-society-pub-79348>

⁶⁵ Kirsti Stuvøy. “The Foreign Within’: State–Civil Society Relations in Russia.” (*Europe-Asia Studies*, 2020), 72:7, 1103-1124, DOI: 10.1080/09668136.2020.1753658

⁶⁶ RFE/RL’s Russian Service. “Anti-Putin Protests in Russia’s Far East Gather Steam.” *VOA News*, (2020), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. https://www.voanews.com/a/east-asia-pacific_anti-putin-protests-russias-far-east-gather-steam/6193439.html

visoje Rusijoje. Tai nutiko tolimose rytinėse Rusijos apskrityse, kur žmonės jau gana pavargę nuo to, kaip Maskva su jais elgiasi. Kalbant apie Rusijos invaziją į Ukrainą 2022-aisiais, vasario pabaigoje ir kovo pradžioje Rusijoje įvyko vos keli vidutiniškai dideli protestai prieš karą, tačiau dešimtys tūkstančių buvo sulaukyti, o policijos pajėgoms pavyko lengvai sutramdyti protestus. Visa tai tik patvirtina Rusijos opozicijos ir pilietinės visuomenės silpnumą ir nesugebėjimą pasipriešinti Putino režimui.⁶⁷

3. KONKORDACIJOS TEORIJS TAIKYMAS RUSIJOS VIDAUS POLITIKAI

Minėti Rusijos valstybės veikėjai ir elementai (politiniai, kariniai ir civiliniai veikėjai) bus analizuojami remiantis Rebecca L. Shiff konkordacijos teorija. Kiekvienam iš keturių elementų, suderinamumo veiksnių (politinių sprendimų priėmimo pažanga, karininkų korpuso socialinė sudėtis, karinis stilius ir verbavimo metodas) tyrimo tikslais bus priskirtas suderinamumo lygis. Šie lygiai svyruos nuo neigiamo iki neutralaus iki teigiamo. Kiekvienam veiksmui bus priskirtas lygis, pagrįstas Rusijos veikėjų pilietinių ir karinių santykių analize, ir jis bus reikalingas norint patikrinti Rusijos vidaus stabilumo atitikimą atsakant į Rusijos invaziją į Ukrainą 2022-aisiais. Lygis taip pat bus taikomas atsižvelgiant į jo daromą poveikį Rusijos režimo stabilumui, nes po invazijos į Ukrainą tam tikri įvykiai sukūrė Putino režimo stabilumą. Teorijos tikslais bent du rodikliai turi būti identifikuoti kaip neigiami ir vienas kaip neutralus, kad būtų galima nustatyti Rusijos režimo nestabilumą ir kad disbalansas gali sukelti režimo pasikeitimą. Analizės pradžioje visi rodikliai yra laikomi teigiamais, remiantis itin griežtai kontroliuojamu Rusijos autoritarizmu.

3.1. PIRMASIS KONKORDACIJOS TEORIJS ELEMENTAS: POLITINIŲ SPRENDIMŲ PRIĖMIMO PROCESAS

Kaip minėta teorijos skyriuje, šis veiksnys numato politinio sprendimų priėmimo proceso svarbą ir laiko jį rodikliu, apimančiu institucijas, kurios lemia kai kuriuos kariuomenei svarbius veiksmus. Tai yra struktūra, dydis ir biudžetas. Šiuo atžvilgiu svarbūs gerai išplėtoti santykiai tarp politinės vadovybės ir ginkluotųjų pajėgų. Rusijos atveju, Putinui plačiai kontroliuojant Rusijos vyriausybę ir visus elementus, įskaitant Valstybės Dūmą, teismą, teismus, saugumo tarybą ir visus susijusius komitetus ar struktūras, santykiai yra gerai apibrėžti. Vyriausybė gali aiškiai apibrėžti Rusijos ginkluotųjų pajėgų biudžetą, kuris yra didžiulis. Tuo pačiu metu

⁶⁷ Anastasia Tenisheva. „I Couldn't Stay Silent: Anti-War Flower Protests Spread to 60 Cities Across Russia.“ *The Moscow Times*, (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.themoscowtimes.com/2023/02/03/i-couldnt-stay-silent-anti-war-flower-protests-spread-to-60-cities-across-russia-a80129>

ginkluotųjų pajėgų dydis yra aiškiai apibrėžtas ir nustatytas parlamento, kuris irgi tenkina ginkluotųjų pajėgų vadovybę.⁶⁸ Apskritai, Putino skiriamas dėmesys armijai yra vienas didžiausių. Vis dėl to karas Ukrainoje jau po kelių mėnesių parodė, kad nepaisant viso dėmesio ir lėšų, skirtų ginkluotosioms pajėgoms, rezultatai buvo gana nuviliantys. Rusijos ginkluotųjų pajėgų nesėkmės mūšio lauke neatitiko Putino imperinių ambicijų ir kadangi Putinas yra pagrindinis asmuo priimančias politinius sprendimus šalyje, galima teigti, kad šio elemento suderinamumas šiuo metu yra vidutiniškas. Nors armija reikalauja daugiau žmonių, nes Rusijos ginkluotosios pajėgos Ukrainoje patyrė didelių nuostolių, o Putinas nenori priimti kai kurių svarbių politinių sprendimų, turinčių įtakos ginkluotoms pajėgoms. Oligarchija yra šiek tiek pavargusi nuo situacijos, nes karas smarkiai paveikė biudžetą, o karo finansavimas yra gana brangus. Tai savo ruožtu daro įtaką santykiams tarp politinio elito vadovybės ir kariuomenės. „Forbes“ duomenimis, Putinui kariauti Ukrainoje per dešimt mėnesių kainavo daugiau nei 80 milijardų dolerių.⁶⁹ Ir, kaip minėta anksčiau, šiame kare yra įtrauktas ne tik Rusijos biudžetas, bet ir oligarchija bei piliečiai, kurie moka mokesčius. Karo perspektyvų neapibrėžtumas ir išskirtinė Putino galia priimti politinius sprendimus kariuomenei aktualiais klausimais rodo šio konkordacijos rodiklio poslinkį nuo prieškarinio teigiamo politinių sprendimų priėmimo proceso į neutralų karo metu. Dėl didžiulės strateginės klaidos, padarytos politinių sprendimų priėmimo procese, ir daugėjant kariškių bei pilietinės visuomenės keliamiems klausimams, pirmasis rodiklis gali rodyti besivystantį disbalansą Rusijos vidaus sistemoje.

3.2. ANTRASIS ELEMENTAS: KARINIKŲ KORPUSO SOCIALINĖ SUDĖTIS

Kaip minėjo Schiff, tai yra svarbiausias suderinamumo teorijos rodiklis, nes jis daro įtaką santykiams tarp visų trijų veikėjų, ypač tarp piliečių ir kariuomenės, ir karinės bei politinės vadovybės. Kalbant apie Rusiją, vykstant karui Ukrainoje yra tam tikras neaiškumas dėl tikslios ginkluotųjų pajėgų vadovų korpuso sudėties. Pirma, Rusijos karinis elitas ir karininkai yra tiesiogiai susieti su politiniu elitu, todėl šiuo aspektu yra tiesioginis sutapimas.⁷⁰ Rusijos

⁶⁸ Olga Kryshchanovskaya & Stephen White. “Putin’s Militocracy” (Post-Soviet Affairs, 2003), 19:4, 289-306, DOI: 10.2747/1060-586X.19.4.289

⁶⁹ The Kyiv Independent News Desk. “Forbes estimates Russia has spent 82 Billion dollars on war with Ukraine since Feb. 24.” (2023) žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://kyivindependent.com/forbes-estimates-russia-has-spent-82-billion-on-war-with-ukraine-since-feb-24/#:~:text=During%20nine%20months%20of%20its,caliber%20shell%20is%20about%20%241%2C000>.

⁷⁰ Elias Götz & Jørgen Staun. “Why Russia attacked Ukraine: Strategic culture and radicalized narratives.” (Contemporary Security Policy, 2022), 43:3, 482-497, DOI: 10.1080/13523260.2022.2082633

vadovybė gali tiesiogiai skirti karininkų korpusą, generolus ir vadovaujančius karininkus. Socialinė sudėtis yra iš įvairių Rusijos federalinių apygardų. Kalbant apie piliečius, taip pat aiškiai suprantama, kad įstojus į karines gretas galima progresuoti ir tapti karininku, taip pasirinkant remti valstybę ir visapusiškai atsiduodant valstybės tikslams. Šio konkordacijos sutrikimas kyla tiesiogiai iš invazijos į Ukrainą, nes ji išskėlė naujų elementų, kurie nebuvo svarbūs iki karo. Rusijai karas turėjo būti greita operacija su nedidele nesėkmės tikimybe, todėl Ukrainos ginkluotųjų pajėgų narsumas kovoje buvo staigmena visiems, įskaitant karininkų korpusą ir vadovaujančius pareigūnus. Tai atnešė didžiules aukas Rusijos armijai. Ukrainoje žuvo daugiau nei 10 Rusijos generolų, dėl kurių Rusijos vadovybės struktūra patyrė daug aukų ir sutriko politinės vadovybės ir kariuomenės santykiai. Politinė vadovybė negali paskirti naujų patyrusių generolų ar karininkų, todėl kariškiai nusivilia ir blogiau veikia, o tai savo ruožtu priverčia politinę vadovybę ir piliečius nusivilti pralaimėjimais. Situaciją dar labiau apsunkina tai, kad po daugelio žuvusiųjų Ukrainoje drausmė ir moralė Rusijos armijoje pasiekė labai žemą lygį, todėl nedidelis dezertyrų skaičius turėjo būti pakeistas samdiniais arba užkardos kariuomene.⁷¹ Čia atsirado Wagner grupė, sprendžianti Rusijos reguliariųjų ginkluotųjų pajėgų nesėkmes ir Šoigu nekompetenciją. Prigožinas ir jo samdiniai turėjo perimti svarbių karo sektorių, tokių kaip Donbaso ir Zaporožės frontai, kontrolę. Privati karinė kompanija Wagner ėmėsi visų operacijų Bakhmute ir kai kurių Vuhledar; tai dar labiau apsunkino ginkluotųjų pajėgų ir politinės vadovybės santykius, kadangi ir pats Prigožinas yra oligarchas. Samdiniai ir Wagner vadovaujant šiems svarbiems karo sektoriams, Rusijos karininkų korpuse atsiranda ne proporcingumas ir nenuoseklumas, nes reguliariąją armiją pakeičia samdiniai ir kaliniai. Piliečių ir kariuomenės santykius ir konkordaciją dar labiau apsunkina iš Čečėnijos atvykstančios barjerinės kariuomenės. Čia pasirodo Kadyrovas ir jo elitiniai kovos būriai, žinomi kaip Ahmatas. Tam, kad nebūtų dezertyrų iš mūšio lauko ir būtų keliama baimė kitiems, elitinės Kadyrovo pajėgos naudojamos kaip specialios užkardos pajėgos.⁷² Dėl tokios taktikos karininkų korpusas tampa neproporcingas ir tai daro didelį poveikį piliečiams, kovojantiems

⁷¹ James Beardsworth. "High Death Toll of Russian Generals in Ukraine a Blow to Military Capability." *The Moscow Times*, žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.themoscowtimes.com/2022/05/06/high-death-toll-of-russian-generals-in-ukraine-a-blow-to-military-capability-a77609>

⁷² *Кавказ Реалии*, "Командир батальона Дудаева подтвердил использование кадрыровцев как "заградотрядов."" (2022), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.kavkazr.com/a/komandir-bataljona-dudaeva-podtverdil-ispoljzovanie-kadyrovtsev-kak-zagradotryadov/31763293.html>

ginkluotose pajėgose. Remiantis šiais duomenimis, antrasis konkordacijos rodiklis Rusijoje iš teigiamo tapo neutraliu.

Kaip žinoma, Rusijos ginkluotosios pajėgos yra pagrindinės “specialiosios karinės operacijos” Ukrainoje vykdytojos. Po daugiau nei metus trukusių kovų Rusijos ginkluotosios pajėgos patyrė didelių nuostolių ir daug kartų pralaimėjo netoli didžiųjų Ukrainos miestų, šios pajėgos nesugebėjo perimti nė vieno didesnio miesto Ukrainoje, išskyrus Chersoną, kuris vėliau buvo išlaisvintas per Ukrainos kontrpuolimą. Jam vadovauja gynybos ministras Sergejus Šoigu, artimas Rusijos prezidento Vladimiro Putino draugas ir bendražygis, o didžioji dalis planavimo ir kariuomenės pareigų yra generalinio štabo viršininko Valerijaus Gerasimovo rankose, kuris protarpiais buvo pakeičiamas į Sergey Surovikin. Tuo pačiu metu Prigožinas, kaip ir minėta anksčiau, per kalinių kampaniją surinko apie 40 tūkst. karių, o po sunkių kovų Donbase patyrė daugybę aukų ir iki 2022 m. pabaigos negalėjo perimti Bakhmuto.⁷³ Galima pastebėti, kad Prigožinas bandė priartėti prie Kremliaus ir gauti daugiau galios, nei turi, o Vagnerio sėkmė mūšio lauke, lyginant su Rusijos ginkluotosiomis pajėgomis, jam padėjo. Putinui invazija į Ukrainą aiškiai pasisuko neplanuota linkme, ir atrodo, kad Wagner grupuotė pasiekia bent šiek tiek tokios sėkmės Rusijai: pavyzdžiui, didžiųjų miestų ir kaimų okupacija Luhanske ir Donbase vasaros puolimo metu, kuris yra vienas iš pagrindinių „specialiosios karinės operacijos“ tikslų. Rusijos reguliariajai armijai patiriant pralaimėjimus ir traukiantis iš jau okupuotų vietovių, tokių kaip Chersonas ir Charkovo sritis, ir vykstant intensyvioms ir Rusijai nesėkmingoms kovoms netoli Vuhledaro miesto, Rusijos ginkluotosios pajėgos vis labiau tolsta nuo sėkmės ir tai suteikia aiškų Wagner grupuotei ir pačiam Prigožinui aiškų pranašumą Kremliaus akyse. Analizuojant vidinį konfliktą galima pastebėti, kad Rusijos ginkluotosios pajėgos Wagner gali vertinti kaip potencialią grėsmę verdant kovai dėl valdžios Rusijoje, o Prigožinas, kuris jau yra oligarchas ir yra vienas iš politinio elito narių Rusijoje, įgauna daugiau galios ir Kremliaus palaikymo dėl ko atsiranda įtampa tarp Rusijos gynybos ministerijos ir Prigožino bei Wagner. Neseniai, vykstant Wagner kovai prie Bakhmuto, Prigožinas teigė, kad Rusijos gynybos ministerija tikslingai riboja artilerijos ir amunicijos tiekimą Wagner pajėgoms prie Bakhmuto ir kad tariamai Šoigu ir Gerasimov asmeniškai pasakė, jog reikia apriboti ginklų

⁷³ United Nations. *Russian Federation: UN experts alarmed by recruitment of prisoners by “Wagner Group.”* (OHCHR, 2023). žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/03/russian-federation-un-experts-alarmed-recruitment-prisoners-wagner-group>

ir amunicijos tiekiamą šiai organizacijai. Remiantis Prigožino teiginiais, ginkluotosios pajėgos nori sunaikinti jo privačią karinę kompaniją kaip organizaciją. Jis teigia, kad kariai patiria amunicijos badą ir kad 80% tiekimo prašymų neįvykdomi. Nepaminėdamas Prigožino ir Wagnerio grupės, Rusijos gynybos ministerija atsakė pareiškimu, kad tiekimo sutartys yra vykdomos, o didžioji dalis resursų tiekama visoms reikalingoms karinėms formuotėms ir savanoriams.⁷⁴ Pareiškime taip pat minima, jog neturėtų būti tokių kaltinimų, kurie kenkia organizuotam ir tarpusavyje susijusiam kovinių pajėgų darbui, nes tokia suirutė tik padeda priešui. Prigožinas greitai sureagavo į gynybos ministerijos pareiškimus ir tvirtino, kad tai buvo spjūvis Wagner ir jam pačiam, o ministerija nevykdo savo pareigų ir netgi pagrasino išvesti Wagner pajėgas iš Bakhmuto miesto.⁷⁵ Tai įvyko maždaug tuo metu, kai Wagnerio grupei buvo uždrausta verbuoti daugiau kalinių. Prigožinas tvirtino, kad jo organizacijai ir jam pačiam buvo užkirstas kelias verbuoti kalinius, tačiau nepriklausomos žiniasklaidos pranešimai ir ISW patvirtinimas skelbia, kad po sunkių mūšių žiemą ir didžiulių Wagner grupės aukų organizacija vėl atsikuko į kalėjimus. Nepaisant to, patys kaliniai nebenori prisijungti ir netiki Wagner pažadais. Jau prieš kalinių verbavimą dėl kruvinių kovų vasarą į Wagner grupes savanorių stojo mažiau, todėl dabar Prigožinui liko tik jėga mobilizuoti vyrai ir kaliniai. Žvelgiant į šią įvykių grandinę, galima teigti, kad Prigožinas ir jo pozicijos Wagner grupėje yra susilpnėjusios ir akivaizdu, kad tarp gynybos ministerijos ir Wagner vyksta tam tikra kova dėl galios ir valdžios. Ši kova gali būti vidinės suirutės karinėse pajėgose, esančiose Ukrainoje, įrodymas ir tai, kad V. Putinas potencialiai pamažu praranda savo įtaką ginkluotosiose pajėgose, todėl stengiasi balansuoti, kad nė viena iš konfliktuojančių pusių negautų daugiau jėgos. Savo kalbose Putinas niekada nemini kariaujančių Wagner pajėgų, o kalbėdamas apie karštuosius taškus, kur daugiausia yra Wagner narių, vadina juos „savanoriais“. Tai taip pat rodo įtemptus pilietinius ir karinius santykius tarp vyriausybės, kuriai atstovauja Putinas, tarp ginkluotųjų pajėgų, vadovaujamų Šoigu ir Gerasimov, bei tarp oligarcho Prigožino ir jo Wagner grupės.

Be to, konfliktas tarp Prigožino ir Šoigu gegužę įgavo naują posūkį, kai aplink Bakhmutą siautė smarkios kovos. Daugiau nei 10 mėnesių šis Donbaso miestas buvo karštasis taškas, o Wagner

⁷⁴ ТатарИнформ. “Пригожин предупредил об отходе из Бахмута при нехватке боеприпасов” (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.tatar-inform.ru/news/prigozin-predupredil-ob-otxode-iz-baxmuta-pri-nexvatke-boeprapasov-5904524>

⁷⁵ ТатарИнформ. “Пригожин предупредил об отходе из Бахмута при нехватке боеприпасов.” (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.tatar-inform.ru/news/prigozin-predupredil-ob-otxode-iz-baxmuta-pri-nexvatke-boeprapasov-5904524>

bandė visiškai jį kontroliuoti. Nors ir patyrę daug aukų Wagner samdiniai sugebėjo užimti 2/3 miesto ir vis dar lėtai veržiasi priekin. Vis dėl to, amunicijos išekvojimas yra rekordiškai didelis, todėl Prigožinas dar kartą pareikalavo daugiau amunicijos tiekti Wagner grupėms. Jis kaltina Šoigu ir Gerasimovą, kad jie nepateikė reikalingos amunicijos, o tai savo ruožtu sukelia dar vieną didelį konfliktą tarp abiejų pusių. Iš kitos pusės, yra akivaizdu, kad Rusijos gynybos ministerija nenori, kad Prigožinui per daug pasisektų, nes tokiu atveju tai pakenktų Rusijos ginkluotųjų pajėgų, kurios yra nepajėgios susitvarkyti su padėtimi Donbase, įvaizdžiui. Prigožinas pagrasino palikti Bakhmutą gegužės 10 d., iškart po Pergalės dienos, jei nebus įvykdyti jo reikalavimai, bet to nepadarė. To priežastis gali būti ta, kad Prigožinas suprato, kad yra gana priklausomas nuo gynybos ministerijos, o pasitraukimas iš Bakhmuto Putino ir Rusijos visuomenės akyse padarytų jį išdaviku. Taigi, konfliktas tarp abiejų pusių tebesitęsia, o visai neseniai Prigožinas pareiškė, kad buvo pristatyta tik 10% reikalingos amunicijos.⁷⁶ Tokius pokyčius svarbu stebėti, nes jie turi lemiamą vaidmenį santykiuose tarp pačių karinių veikėjų, o tai savo ruožtu gali labai paveikti karinių ir kitų dviejų veikėjų konkordaciją. Šio rodiklio pavirtimas iš teigiamo į neutralų palieka vietos spėlioti, ar jis it toliau nukris iki neigiamo rodiklio.

Svarbu paminėti, kad jau su šiais dviem rodikliais galima pastebėti staigų pirmųjų dviejų Schiff teorijos rodiklių kritimą nuo teigiamų iki neutralių. Svarbu ir tai, kad šie du rodikliai nėra konkordacijoje, ypač po karo Ukrainoje. Čia galima įžvelgti užuominą į Prigožino ir Šoigu konfliktą, kur politinis elitas ir karinis elitas susikerta dėl karo nesėkmių Ukrainoje. Pilietinė visuomenė, paveikta propagandos, taip pat yra susirūpinusi nesėkmėmis mūšio lauke ir Wagner grupės bei Kadyrov barjerinių karių įsitraukimu Donbaso srityje.

3.3. TREČIAS ELEMENTAS: KARINIS STILIUS

Schiff nurodė, kad karinis stilius, armijos mentalinė konstrukcija ir išorinės apraiškos yra esminiai bet kokios nuolatinės armijos elementai. Tai, kaip kariškiai atrodo ir kaip jie suvokiami, lemia gilius ir niansuotus santykius tarp karių, piliečių ir politikų. Čia Putinas įdėjo daug pastangų, kad susietų simboliką ir sukurtų nenugalimos Rusijos armijos, didžiosios sovietų armijos įpėdinių ir didžiosios imperinės Rusijos armijų mentaliteto konstrukciją.

⁷⁶ TVRain. “Пресс-служба Пригожина во время парада Победы выложила его заявление о невыдаче вагнеровцам снарядов.” (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d.

https://tvrain.tv/news/press_sluzhba_prigozhina_vo_vremja_parada_pobedy_vylozhila_ego_zajavlenie_o_nevydache_vagnerovtsam_snarjadov-551144/

Simbolika Rusijai yra labai svarbi; jos elementai – nuorodos į pergalę prieš nacizmą Antrajame pasauliniame kare ir tai, kad jame „seneliai kariavo“.⁷⁷ Putinas, siekdamas atminti vadinamuosius praeities didvyrius, atgaivino Šv. Jurgio juostelę: sąmoningumo juosta, skirtą Antrojo pasaulinio karo veteranams atminti.⁷⁸ Ironiška, kad sovietų nuverstos imperinės Rusijos simbolis naudojamas sovietų veteranams atminti Putino Rusijoje. Nepaisant to, tokia simbolika sujungia visus tris veikėjus, sukurdamą stiprų vienybę, nacionalizmo ir šlovės jausmą. Piliečiams, pasitelkus veiksmingą propagandą, įdiegiamas tikėjimas šiais simboliais ir jie yra linkę juos naudoti ir dabar, kovojant su tariamu nacizmu Ukrainoje. Užuomina į nacizmą suteikė Putinui tvirtą pagrindą suvienyti žmones vienam tikslui, vadovaujantis senais būdais ir tradicijomis, įtikinant kariuomenę, pilietinę visuomenę ir elitą laikytis kartu.

Kitas Rusijos karinio stiliaus ir simbolikos elementas vėlgi yra susijęs su Antruoju pasauliniu karu ir laimėjimu prieš nacizmą. Tai gegužės 9-oji, Pergalės diena, kurią Rusijoje paprastai vyksta didžiulis paradas ir kuriame Rusijos kariuomenė yra viešai eksponuojama.⁷⁹ Čia svarbu paminėti, kad tai yra darome ne tik parodyti kitoms valstybės Rusijos galią, bet ir vidinei visuomenei, piliečiams ir politinei bei karinei vadovybėm. Tuo metu visi mato Rusijos galią, o tai suteikia pasididžiavimo jausmą visiems žmonėms Rusijoje. Tai savo ruožtu suteikia Rusijos vyriausybei didesnę gyventojų ir ginkluotųjų pajėgų kontrolę, sukurdamą šių trijų aspektų konkordaciją, užtikrindama subalansuotą ir stabilų vidaus režimą. Dėl šių sąlygų trečiasis konkordancijos teorijos elementas Rusijoje gali būti laikomas teigiamu, nes net ir karo prieš Ukrainą metu simbolika yra pakankamai stipri, kad išlaikytų vienybę ir harmoniją. Nepaisant stiprios simbolikos, karinio stiliaus invazija į Ukrainą padarė žalą ir Rusijos pilietinei visuomenei, ir elitui. Pirma, visi Rusijoje nustebė sužinoję, kad nenugalima Rusijos kariuomenė įstrigo Donbaso kaimuose ir mažuose miesteliuose, o didžiulės aukos privertė daugelį suprasti, kad ji nėra tokia nenugalima. Nuolatiniai karinės vadovybės pokyčiai, samdinių ir privačių karinių grupių, tokių kaip Wagnerio grupė, įsitraukimas rodo, kad

⁷⁷ Дмитро Полюхович. ““Победобесие” в России. Что общего у лозунга “деды воевали” с культом вуду.”, (DSNEWS.ua, 2023) žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.dsnews.ua/society/-pobedobesie-v-rossii-chno-obshchego-u-lozunga-dedy-voevali--31012020153900>

⁷⁸ Александр Голубов. “Культ народа-победителя: как российская пропаганда использует 9 мая.” *Крым.Реалии*, (2017), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://ru.krymr.com/a/28475068.html>

⁷⁹ Александр Голубов. “Культ народа-победителя: как российская пропаганда использует 9 мая.” *Крым.Реалии*, (2017), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://ru.krymr.com/a/28475068.html>

kariniam stiliui ir požiūriams lemta keistis.⁸⁰ Dėl invazijos į Ukrainą šį rodiklį neabejotinai sukrėtė kreiserio „Moskva“, didžiausio laivyno galios simbolio Juodosios jūros regione simbolio, sunaikinimas Ukrainos „Neptūno“ raketomis. Taip pat propaganda nesugebėjo atsigauti po didelių Rusijos ginkluotųjų pajėgų pralaimėjimų Charkove ir Chersone. Pergalės dienos paradų atšaukimas daugiau nei aštuoniolikoje miestų dar labiau apsunkina problemą, o vis daugiau piliečių ima abejoti jiems skelbiamais Rusijos rezultatais mūšio lauke.

Kartu su Wagner ir reguliariosiomis ginkluotosiomis pajėgomis Rusijoje pastebima tendencija, kad oligarchai, ypač po 2022-ųjų vasaros, pradėjo kurti savo privačias armijas.⁸¹ Putino inicijuotos „specialiosios karinės operacijos“ sėkmės neužtikrintumas didžiąjai daliai politinio elito leido suprasti, kad jei Rusija žlugs arba Putino gniaužtai susilpnės, tai jiems turės rimtų pasekmių. Taigi, tarp elito išpopuliarėjo turėti savo privačias apsaugos įmones, panašias į Wagner, kurias jie vadina savanoriais arba asmenine apsauga. Kartais jie yra siunčiami į Ukrainą padėti ginkluotosioms pajėgoms siekiant įvairių tikslų, tačiau jie visada yra pasiruošę paremti savo finansuotoją. Įdomu tai, kad Šoigu, turintis visą reguliarią kariuomenę, turi ir savo privačią karinę kompaniją pavadinimu „Patriot“, kuri buvo aktyvi Vuhledare, kaip pranešė Ukrainos kariai, prieš ją kovoję.⁸² Šoigu privačios kariuomenės turėjimas nors tuo pat metu jis vadovauja visai valstybės armijai reiškia tik tai, kad net ir esant artimu Putino draugu reikia turėti nenumatytų atvejų planą, jei viskas prarastų kontrolę. Kitas pavyzdys yra Putino „piniginė“ Genadijus Timčenka: šis žymus verslininkas yra susijęs su privačia karine kompanija „Redut“, kuri taip pat yra dislokuota Ukrainoje.⁸³ Dar vienas atvejis yra susijęs su „Gazprom“ valstybinės bendrovės, atsakingos už dujų monopolį Rusijoje, ketinimu sukurti ir

⁸⁰ Riley Bailey, Kateryna Stepanenko. „RUSSIAN OFFENSIVE CAMPAIGN ASSESSMENT, APRIL 30, 2023.“ *Institute for the Study of War*, (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d.

<https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-april-30-2023>

⁸¹ Виктория Веселова ”На российскую армию надежды нет»: зачем России свои ЧВК в Крыму?” *Крым.Реалии* 2023 žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://ru.krymr.com/a/krym-chastnaya-voennaya-kompaniya-voyna/32229290.html>

⁸² Tesarron. „Russian Patriot PMC Deploys to Eastern Ukraine, Rivals Wagner.“ *Atlas News*, (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://theatlasnews.co/conflict/2023/02/11/russian-patriot-pmc-deploys-to-eastern-ukraine-rivals-wagner/>

⁸³ The Odessa Journal. “Vladimir Osechkin about PMC Wagner and PMC Redut.” (2022), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://odessa-journal.com/vladimir-osechkin-about-pmc-wagner-and-pmc-redut/>

pilnai finansuoti privačią karinę ir saugumo įmonę, kuri saugotų energetikos infrastruktūrą.⁸⁴ Šis ketinimas paaiškėjo po Rusijos ministro pirmininko Michailo Mišustino pasirašyto dekreto, leidžiančio „Gazprom“ sukurti savo saugumo organizaciją. Taigi, Rusijoje formuojasi įvairios sukarintos grupuotės, o tuo tarpu Rusijos ginkluotųjų pajėgų sėkmė mūšio lauke yra gana ribota.

3.4. KETVIRTAS ELEMENTAS: ĮDARBINIMO METODAS

Galutinis rodiklis, kurį nurodo Schiff, yra verbavimo metodas: kaip žmonės įtraukiami į kariuomenę ir kaip paimami išteklių ginkluotųjų pajėgų reikmėms. Rusijos atveju karo Ukrainoje metu buvo pereita nuo stabilaus bendrojo 12 mėnesių šaukimo reikalavimo iki vadinamosios „dalinė mobilizacija“, kuri nėra itin palankiai vertinama visuomenės. Putinas ne kartą žadėjo neskelbti mobilizacijos ir kad visi „specialiosios karinės operacijos“ tikslai gali būti pasiekti su esamomis profesionalių ginkluotųjų pajėgomis.⁸⁵ Vis dėl to Rusijos vasaros puolimas Donbase pareikalavo didelių Rusijos ginkluotųjų pajėgų aukų, todėl Putinas 2022 m. rugsėjį pasirašė dekretą, skelbiantį dalinę mobilizaciją Rusijoje. Tai buvo būtina norint išlaikyti pusiausvyrą tarp politinių ir karinių elementų, nes ginkluotosioms pajėgoms reikėjo daugiau darbo jėgos. Tai pakenkė judviejų santykiams, nes kariuomenė norint daugiau žmonių ir išteklių, tai reiškia, kad tai atsieis pilietinės visuomenės sąskaita, o dėl šio sandorio apskritai yra kalta politinė vadovybė.

Iki karo Ukrainoje šaukimas į kariuomenę buvo vykdomas įtaigiai, sumaniai panaudojant simboliką, nuorodas į pareigą ir patriotizmą. Kariuomenei surinkti mokesčiai taip pat buvo pagrįsti, nesugadinantys pusiausvyros tarp veikėjų, nes visi buvo daugmaž patenkinti. Vos per pusmetį brangus karas Ukrainoje pakeitė šią perspektyvą, o bėgant laikui tik blogėjo, nes karo kaina tik didėjo, o nuostoliai pasiekė istorinį visų laikų rekordą.⁸⁶ Rusijoje požiūris pasikeitė į prievartinį, slapta vykdant kai kurių pajėgų mobilizaciją, taikant prievartinę taktiką: grasinimus atimti vairuotojo pažymėjimą, baudas, draudimus imti paskolas ar gauti valstybės pašalpas. Pavyzdžiui, po aukų, kurias Wagnerio grupės patyrė 2022 m. vasaros puolime, buvo pradėta

⁸⁴ Мария Филиппова. „Газпром нефть» заподозрили в создании собственной ЧВК.” *URA*

Информационное Агентство, (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://ura.news/news/1052626653>

⁸⁵ BBC Русская Служба. „Путин о мобилизации: что говорил президент в начале войны и сейчас.” (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.bbc.com/russian/news-63010059>

⁸⁶ Julia Mueller. “Russian deaths in Ukraine surpass all its war fatalities since WWII combined: study.” *The Hill*, (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://thehill.com/policy/international/3877727-russian-deaths-in-ukraine-surpass-all-its-war-fatalities-since-wwii-combined-study/>

verbuoti kalinius iš kalėjimų, kad kompensuotų prarastą darbo jėgą. Verbavimo būdas buvo labiau priverstinis nei įtikinantis, kurį lydi simbolikos ir patriotizmo elementai - tai yra neutralus ketvirtojo konkordacijos elemento rezultatas. Putino planai galimai paskelbti apie naują mobilizacijos⁸⁷ bangą tik dar labiau apsunkino santykius tarp piliečių ir politinės vadovybės/elito, o taip pat pakenkė kariškių ir pilietinės visuomenės santykiams. Kariuomenės įvaizdis nukentėjo dėl nuostolių Ukrainoje, o tai tik dar labiau apsunkina Rusijos vadovybės verbavimo procesą.

Yra aišku, kad daugelis rusų palaiko karą ir nori, kad Rusija laimėtų, bet nenori būti mobilizuoti ir aktyviai į šį karą įsitraukti.⁸⁸ Nepaisant to, didžioji dalis mobilizuotųjų vis tiek įsitraukia į karą ir didelio nepasitenkinimo neparodo. Didžiausią nerimą jiems kelia tai, kad Rusijos kariuomenė nesugeba jų tinkamai apmokyti ir aprūpinti ginklais; daugelis skundžiasi, kad ginklai surūdiję, lovos nešvarios. Be to, Putino žadėtas savaitių ar mėnesių trukmės treniruotės kai kuriais atvejais baigėsi kelių dienų baziniais mokymais ir neuždelstu dislokavimu karštuosiuose taškuose.⁸⁹ Užuo skundėsi tuo, kad buvo išsiųsti kovoti, mobilizuotieji skundėsi dėl nepakankamos įrangos ir mokymo. Taigi, didelių nepasitenkinimo tendencijų nesimato, nes propagandos jėga yra gana stipri. Mobilizuotųjų žmonos ir seserys dažniausiai skundžiasi ir siunčia nepasitenkinimo vaizdo įrašus dėl to, kad jų vyrai buvo išsiųsti blogai pasiruošę, bet ne dėl to, kad jie turi apskritai kovoti ir žūti kare. Šiuo metu indikatorius juda iš teigiamo į neutralų. Taigi, įdarbinimo metodo indikatorius juda iš teigiamo į neutralų. Kyla klausimas, ar nepasitenkinimas išaugs dėl didelių aukų, kurias Rusija patiria Ukrainoje, ir ar tai paveiks didelę visuomenės dalį, kur kiekvienas turės šeimos narių, draugų ar pažįstamų žuvusių šiame kare. Tokiu atveju įdarbinimo rodiklis gali pradėti rodyti blogesnius požymius nei neutralus.

⁸⁷ Benoit Vitkine. "Moscow amends law to facilitate new wave of mobilization." *Le Monde*, (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. https://www.lemonde.fr/en/russia/article/2023/04/12/moscow-twists-law-to-smooth-new-mobilization_6022654_140.html

⁸⁸ Левада Центр. "Общероссийский опрос Левада-центра." (2023). žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.levada.ru/2023/02/17/sobytiya-yanvarya/>

⁸⁹ Associated Press. „Rusted guns, no food, and filthy beds: Russian soldiers paint a bleak picture of the world’s second greatest military power.“ *Fortune*, (2022), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://fortune.com/2022/10/26/russian-soldiers-complain-military-preparedness-ukraine-training-equipment/>

IŠVADOS

Šio darbo tikslas buvo pristatyti Rebeca L Schiff konkordacijos teoriją ir pritaikyti ją dabartinei Rusijos vidaus politikos būklei po invazijos į Ukrainą 2022-aisiais. Tikslas buvo suprasti, ar Rusijos vidaus režimas yra linkęs į karinį perversmą, ar jis vis dar yra stiprus. Schiff išskyrė tris veikėjus: politinius, karinius ir civilinius, kurie turi būti tarpusavyje subalansuoti pagal keturis rodiklius. Jos teigimu, tokia pusiausvyra užkirs kelią bet kokiai vidaus karinei intervencijai ir užtikrins režimo stabilumą. Rodikliai yra politinių sprendimų priėmimo procesai, karininkų korpuso socialinė sudėtis, karinis stilius ir verbavimo/įdarbinimo metodas. Tyrimo tikslais kiekvienam rodikliui buvo suteiktas atitiktis balas, pagal kurį rodiklis būtų teigiamas, neutralus arba neigiamas. Teorija buvo sėkmingai pritaikyta ir kiekvienas iš veikėjų buvo išanalizuotas ir pritaikytas keturiems rodikliams. Rezultatai buvo tokie, kad dauguma rodiklių turi tendenciją pereiti nuo teigiamo prie neutralaus ir tik karinio stiliaus rodiklis liko teigiamas. Po Rusijos invazijos į Ukrainą situacija Rusijos viduje pasikeitė: nesėkmės mūšio lauke sukėlė kai kurių veikėjų susirėmimą. Pavyzdžiui, gynybos ministro Sergejaus Šoigu ir privačios karinės kompanijos Vagner vado Prigožino susirėmimas bei kitų įvairių samdinių grupių įsitraukimas, tokių kaip Kadyrovo čečėnų pajėgos. Visa tai tik atskleidė karinių veikėjų ir politinės vadovybės santykių sudėtingumą ir privedė karininkų korpusą prie galimų abejonų dėl to, kiek reali yra operacijos Ukrainoje sėkmė. Kalbant apie politinių sprendimų priėmimo procesus, buvo nustatyta, kad buvo pereita nuo teigiamo prie neutralaus atitiktis balo dėl Putino neryžtingumo turėti aiškią vadovavimo struktūrą ir nuolatinį generolų, karininkų ir vadovujančių pajėgų pasikeitimą Ukrainoje. Akivaizdu, kad šiuo metu tik Putinas priima politinius sprendimus, todėl sprendimų dėl kariuomenės priėmimo procesas irgi apsiriboja tik vienu asmeniu. Vertinant verbavimo/įtraukimo metodą, taip pat buvo nustatytas poslinkis nuo teigiamo prie neutralaus balo, nes Rusijos vyriausybė vykdė paslėptą ir dalinę mobilizaciją bei tuo pat metu verbavo kalinius samdinių grupėms. Vienas iš rodiklių, kuris išliko teigiamas yra karinis stilius. Tradicinės Rusijos vertybės ir požiūris į kariuomenę išlieka tvirtas nepaisant karo; pergalės dienos paradai ir kovos su nacizmu simbolika turi didelę įtaką Rusijos visuomenei. Idėja ginti tėvynę nuo nacių ir „seneliai kovojo“ koncepcijos šlovė taip pat turi didelę įtaką, todėl karinio stiliaus veiksnys yra harmoningiausias iš veiksmų ir turi teigiamą konkordancijos teorijos indikacijos statusą. Išanalizavus visus tris veikėjus ir keturis rodiklius, matyti, kad Rusijos vidaus stabilumas išlieka atsparus, tačiau jį aiškiai sutrikdė 2022 metais įvykusi invazija į Ukrainą. Jei karas užsitęs ir vystysis tokiu tempu, galima manyti, jog daugiau

rodiklių parodys tendenciją link neigiamo statuso ir potencialiai sukels krizinę situaciją Rusijos režime.

PAGRINDINĖS LITERATŪROS SĄRAŠAS:

1. Associated Press. „Rusted guns, no food, and filthy beds: Russian soldiers paint a bleak picture of the world’s second greatest military power.“ *Fortune*, (2022), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://fortune.com/2022/10/26/russian-soldiers-complain-military-preparedness-ukraine-training-equipment/>
2. Bailey, Riley, Kateryna Stepanenko. “RUSSIAN OFFENSIVE CAMPAIGN ASSESSMENT, APRIL 30, 2023.” *Institute for the Study of War*, (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.understandingwar.org/backgrounders/russian-offensive-campaign-assessment-april-30-2023>
3. Barany, Zoltan. “*Armies and Autocrats: Why Putin's Military Failed.*” (*Journal of Democracy*, 2023), 34(1), 80-94.
4. Batka, Caroline, Molly Dunigan & Rachel Burns. “*Private military contractors’ financial experiences and incentives.*” (*Defense & Security Analysis*, 2020), 36:2, 161-179, DOI: 10.1080/14751798.2020.1750180
5. Beardsworth, James. “High Death Toll of Russian Generals in Ukraine a Blow to Military Capability.” *The Moscow Times*, žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.themoscowtimes.com/2022/05/06/high-death-toll-of-russian-generals-in-ukraine-a-blow-to-military-capability-a77609>
6. Bellingcat Investigation Team. „*Putin Chef’s Kisses of Death: Russia’s Shadow Army’s State-Run Structure Exposed.*“ (Bellingcat, 2020), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2020/08/14/pmc-structure-exposed/>
7. Bellingcat Investigation Team. „*Wagner Mercenaries With GRU-issued Passports: Validating SBU’s Allegation.*“ (Bellingcat, 2019), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2019/01/30/wagner-mercenaries-with-gru-issued-passports-validating-sbus-allegation/>
8. Benaso, Ryan. “*Invisible Russian Armies: Wagner Group in Ukraine, Syria and the Central African Republic.*” (2021).
9. Cohen, Stephen P. “*The Indian Army.*” (Berkeley: University of California Press, 2001)
10. Conley, Heather A. “*Putin’s Playbook: The Kremlin’s Use of Oligarchs, Money and Intelligence in 2016 and Beyond.*”, (Center for Strategic and International Studies, 2019).

11. Cordesman, Anthony H., Grace Hwang. „*Chronology of Possible Russian Gray Area and Hybrid Warfare Operations.*” (Center for Strategic and International Studies, 2020).
12. Cranem, Keith, Olga Olikier, Brian Nichiporuk, *Trends in Russia's Armed Forces: An Overview of Budgets and Capabilities*, (Rand corporation, 2019)
13. CSIS Experts. „*Band of Brothers: The Wagner Group and the Russian State.*” (Center for Strategic and International Studies, 2020), žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d.
<https://www.csis.org/blogs/post-soviet-post/band-brothers-wagner-group-and-russian-state>
14. Dunlap, Charles J. Jr. “*The Military-Industrial Complex.*” (Daedalus, 2011) (3), 135–147.
15. Finner, Samuel. “*The Man on Horseback. The Role of the Politics in the Military.*” (Routledge, 2002).z
16. Freedman, Lawrence. “*Command: The Politics of Military Operations from Korea to Ukraine.*” (Oxford, Oxford University Press, 2022), 360-399 p.
17. Gady, Franz-Stefan, Michael Kofman. “*Ukraine’s Strategy of Attrition.*” *Survival*, 65:2, 7-22, (2023), DOI: 10.1080/00396338.2023.2193092
18. Golts, Aleksandr. „*Russia’s Military Failures in Ukraine: Causes and Consequences.*” (Stockholm Centre for Eastern European Studies, 2023).
19. Götz, Elias, Jørgen Staun. “Why Russia attacked Ukraine: Strategic culture and radicalized narratives.” (Contemporary Security Policy, 2022), 43:3, 482-497, DOI: 10.1080/13523260.2022.2082633
20. Grantm, Paul, Kanishka Singh, Alistair Bell. „*Wagner Group has suffered over 30,000 casualties in Ukraine*” (Reuters, 2023) žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d.
<https://www.reuters.com/world/europe/white-house-wagner-group-has-suffered-over-30000-casualties-ukraine-2023-02-17/>
21. Helmus, Todd, Elizabetj Bodine-Baron, Andrew Radin, Madeline Magnuson, Joshua Mendelsohn, William M. Marcellino, Zev Winkelman, Andriy Bega. “Russian social media influence: Understanding Russian propaganda in Eastern Europe.” *Rand Corporation*, (2018).
22. Herpen Marcel H. van. “*Putin's propaganda machine: soft power and Russian foreign policy.*” (Rowman & Littlefield, 2016)
23. Hristoulas, Athanasios. “*Empire and Revenge: Outlining Vladimir Putin’s Motivations for War.*” (México y la Cuenca del Pacífico, 2023), 12(35), 9-29 p.
24. Huntington, Samuel. “*The Soldier, and the State.*” (Cambridge: Harvard University Press, 1957)

25. Institute for the Study of War. “*Ukraine Conflict Updates.*” žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d. <https://www.understandingwar.org/background/ukraine-conflict-updates>
26. Kinsey, Christopher. “*Corporate soldiers and international security: The rise of private military companies.*” (Routledge, 2006).
27. Kolesnikov, Andrei. „Russia’s Three Fronts of Civil Society. Carnegie Endowment for International Peace“ *Centre for East European and International Studies*, (2019), žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d. <https://carnegieendowment.org/2019/06/19/russia-s-three-fronts-of-civil-society-pub-79348>
28. Kryshtanovskaya, Olga, Stephen White. “Putin's Militocracy” (Post-Soviet Affairs, 2003), 19:4, 289-306, DOI: 10.2747/1060-586X.19.4.289
29. Kuzio, Taras. *A New Framework for Understanding Nationalisms in Ukraine: Democratic Revolutions, Separatism, and Russian Hybrid War* (Geopolitics, History, and International Relations, 2015), 7(1), 30–51.
30. Laruelle, Marlene. “*Russia at War and the Islamic World.*” *Russia/NIS Center*, (2023), žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d. https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/rmv127_laruelle_ukraine_muslims.pdf
31. Mankoff, Jeffrey. “*Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics.*” (Rowman & Littlefield Publishers, 2011).
32. Markus, Stanislav. “*Oligarchs and Corruption in Putin’s Russia: Of Sand Castles and Geopolitical Volunteering.*” (Georgetown Journal of International Affairs, 2017) 26–32 p.
33. Marten, Kimberly. “*Russia’s use of semi-state security forces: the case of the Wagner Group.*” (Post-Soviet Affairs, 2019), 35(3), 181-204 p.
34. Mather, Jennifer G. “*The rebuilding of Russian military capabilities.* In *Routledge Handbook of Russian Security.*” Roger E. Kenet, (Routledge, 2019) p. 144-153
35. McLaughlin, Greg. “*Russia and the Media: The Makings of a New Cold War.*” (Pluto press, 2020) 30–53 p.
36. Mueller, Julia. “Russian deaths in Ukraine surpass all its war fatalities since WWII combined: study.” *The Hill*, (2023), žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d. <https://thehill.com/policy/international/3877727-russian-deaths-in-ukraine-surpass-all-its-war-fatalities-since-wwii-combined-study/>
37. Nicholas, Larrinaga de. “*Russia creates new Aerospace Force service branch.*” IHS Jane’s 360, (2015), žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d.,

38. Perlikowski, Lukusz, Clifford Angel Bates. “*Extraction coercion-persuasion cycle.*” (*Polish Political Science Review*, 2022).
39. Putin, Vladimir (2022). “*Signing of Treaties on accession of Donetsk and Luhansk people’s republics and Zaporizhzhia and Kherson regions into Russia.*” Žiūrēta 2023m. gegužēs 14d. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/69465>.
40. Putin, Vladimir (2022). „*Address by the President of the Russian Federation.*” žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843>
41. Ramm, Aleksei. “*The Russian Army: Organization and Modernization.*” (CNA analysis & solutions, 2019)
42. RFE/RL’s Russian Service. “*Anti-Putin Protests in Russia’s Far East Gather Steam.*” *VOA News*, (2020), žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d. https://www.voanews.com/a/east-asia-pacific_anti-putin-protests-russias-far-east-gather-steam/6193439.html
43. Robinson, Paul. “*Russia’s role in the war in Donbass, and the threat to European security.*” (*European Politics and Society*, 2016), 17:4, 506-521, DOI: 10.1080/23745118.2016.1154229
44. Schiff, Rebecca L.. “*Civil-Military Relations Reconsidered: A Theory of Concordance.*” (*Armed Forces & Society*, 1995), vol. 22, no. 7–24 p.
45. Stuvøy, Kirsti. “*The Foreign Within’: State–Civil Society Relations in Russia.*” (*Europe-Asia Studies*, 2020), 72:7, 1103-1124, DOI: 10.1080/09668136.2020.1753658
46. Sukhankin, Sergey. “*Russian PMCs in the Syrian civil war: From Slavonic Corps to Wagner group and beyond.*” (*War by other means*, 2019)
47. Tenisheva, Anastasia. „*I Couldn’t Stay Silent: Anti-War Flower Protests Spread to 60 Cities Across Russia.*” *The Moscow Times*, (2023), žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d. <https://www.themoscowtimes.com/2023/02/03/i-couldnt-stay-silent-anti-war-flower-protests-spread-to-60-cities-across-russia-a80129>
48. Tesarron. „*Russian Patriot PMC Deploys to Eastern Ukraine, Rivals Wagner.*” *Atlas News*, (2023), žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d. <https://theatlasnews.co/conflict/2023/02/11/russian-patriot-pmc-deploys-to-eastern-ukraine-rivals-wagner/>
49. The Kyiv Independent News Desk. “*Forbes estimates Russia has spent 82 Billion dollars on war with Ukraine since Feb. 24.*” (2023) žiūrēta 2023m. gegužēs 14 d. <https://kyivindependent.com/forbes-estimates-russia-has-spent-82-billion-on-war-with-ukraine-since-feb->

59. Zabrodskiy, Mykhailo, Jack Watling, Oleksandr V. Danyluk and Nick Reynolds. “Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia’s Invasion of Ukraine: February–July 2022.” (Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, 2022). žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://static.rusi.org/359-SR-Ukraine-Preliminary-Lessons-Feb-July-2022-web-final.pdf>
60. Zulfiqar, Ali. “Failure to Understand Military Intervention in Pakistan.” (Armed Forces & Society, JSTOR, 2018). 40. DOI: 10.1177/0095327X12467775.
61. BBC Русская Служба. “Путин о мобилизации: что говорил президент в начале войны и сейчас.” (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.bbc.com/russian/news-63010059>
62. Веселова, Виктория. “На российскую армию надежды нет»: зачем России свои ЧВК в Крыму?” *Крым.Реалии* 2023 žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://ru.krymr.com/a/krym-chastnaya-voennaya-kompaniya-voyna/32229290.html>
63. Голубов, Александр. “Культ народа-победителя: как российская пропаганда использует 9 мая.” *Крым.Реалии*, (2017), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://ru.krymr.com/a/28475068.html>
64. Дульнева, Марина. „Путин подписал закон о лишении свободы до 15 лет за фейки о военных.“, *Forbes* (2022), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.forbes.ru/society/457931-putin-podpisal-zakon-o-lisenii-svobody-do-15-let-za-fejki-o-voennyh>
65. *Кавказ Реалии*, “Командир батальона Дудаева подтвердил использование кадыровцев как "заградотрядов."” (2022), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.kavkazr.com/a/komandir-bataljona-dudaeva-podtverdil-ispolzovanie-kadyrovtsev-kak-zagradotryadov/31763293.html>
66. Конкина, Валерия. “ЧВК «Вагнер» финансируется из денег от продажи слез и страданий западных демократий-Пригожин” *Федеральное Агентство Новостей*, (2022), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. https://riafan.ru/23763547-chvk_vagner_finansiruetsya_iz_deneg_ot_prodazhi_slez_i_stradanii_zapadnih_demokratii_prigozhin
67. Левада Центр. “Общероссийский опрос Левада-центра.” (2023). žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. <https://www.levada.ru/2023/02/17/sobytiya-yanvarya/>
68. Леонов, Марк. “Пригожин объяснил отрицание существования ЧВК «Вагнер»”, *Lenta*, (2023), žiūrėta 2023m. gegužės 14 d. https://lenta.ru/news/2023/01/19/vagner_silence/

69. Никольская П., Козлов В., Кожухарь А., *Исследование РБК: 20 Главных Фактов о Чечне*. (RBC, 2016), žiūrèta 2023m. gegužès 14 d.
<https://www.rbc.ru/research/society/01/02/2016/56ae68679a7947d73142182d>
70. Полюхович, Дмитро. “"Победобесие" в России. Что общего у лозунга "деды воевали" с культом вуду.”, (DSNEWS.ua, 2023) žiūrèta 2023m. gegužès 14 d.
<https://www.dsnews.ua/society/-pobedobesie-v-rossii-chto-obshchego-u-lozunga-dedy-voevali--31012020153900>
71. ТатарИнформ. “Пригожин предупредил об отходе из Бахмута при нехватке боеприпасов” (2023), žiūrèta 2023m. gegužès 14 d. <https://www.tatarinform.ru/news/prigozin-predupredil-ob-otxode-iz-baxmuta-pri-nexvatke-boepripasov-5904524>
72. Филиппова, Мария. “Газпром нефть» заподозрили в создании собственной ЧВК.” *URA Информационное Агентство*, (2023), žiūrèta 2023m. gegužès 14 d.
<https://ura.news/news/1052626653>
73. Энциклопедия. “Кто такой Евгений Пригожин и что о нём стоит знать. Только Важное и Интересное.” *Секрет Фирмы*, (2023) žiūrèta 2023m. gegužès 14 d.
<https://secretmag.ru/enciklopediya/evgenii-prigozhin.htm>
74. “Минобороны России- вслед за ЧВК Вагнера-начало вербовать заключенных на войну с Украиной” *Meduza*, (2022), žiūrèta 2023m. gegužès 14 d.
<https://meduza.io/feature/2022/10/11/minoborony-rossii-vsled-za-chvk-vagnera-nachalo-verbovat-zaklyuchennyh-na-voynu-s-ukrainoy>
75. 24 СМИ, *Денис Пушилин. Биография*. žiūrèta 2023m. gegužès 14 d.
<https://24smi.org/celebrity/69711-denis-pushilin.html>